

REFERENTIEBOEK WONEN

VOOR MENSEN MET EEN VERSTANDELIJKE BEPERKING

WOONBOEK

WILLEM VAN DEN BERGH

voor

Willem van den Bergh
's Heeren Loo West-Nederland, Noordwijk

auteurs

Henk Nouws, Joost Heuvelink, Marlies van der Linden

De Vijfde Dimensie

Joost Heuvelink, Henk Nouws, Linda Sanders

Postbus 2038, 3800 CA AMERSFOORT

tel 033 - 465 54 51

fax 033 - 465 34 81

www.devijfdedimensie.nl

Januari 2005

INHOUD

1	Inleiding	1
1.1	Gewoon wonen als maat voor vernieuwing	1
1.2	Gebruik van dit boek	1
1.3	Leeswijzer	1
2	Uitgangspunten	2
3	Doelgroepen	3
3.1	Beperkingen	3
3.2	Factoren bij woningkeuze.....	4
4	Bouwen plus bij Willem van den Bergh	5
4.1	Meer individuele woonruimte	5
4.2	Kleinere groepen	5
4.3	Aanleunen: tussen zelfstandig wonen en groepswonen	5
4.4	Aangepast aan het individu, en toch flexibel: 80%/20%-regel	6
4.5	Woonomgeving	7
4.6	Bouwmaatstaven Bouwcollege	7
5	Referentiekwaliteit Willem van den Bergh	9
6	Bouwstenen	10
6.1	Individuele woonruimte	10
6.2	Groepswonen	11
6.3	Aanleunen	12
7	Functionele en bouwkundige eisen	13
8	Stappenplan verwerven nieuwe woonruimte	16
9	Projectvoorbeelden	17
	Camphuyzenstraat	18
	Bleihof	19
	Dirck Verhagenstraat	20
	Goudplaat	21
	MCG woningen Zwarteweg	22
	Nieuwstraat	23
	Parnassia	24
	Jac. P. Thijssenlaan.....	25
	Korte Voorhoutweg.....	26
	De Bogen.....	27

1 Inleiding

1.1 GEWOON WONEN ALS MAAT VOOR VERNIEUWING

Wonen is vanzelfsprekend. Iedereen weet hoe je een woning voor jezelf moet regelen. Je kijkt naar een plek die je aanstaat, naar de afstand tot je werk, naar je financiële mogelijkheden. Het is niet altijd eenvoudig om te vinden wat je zoekt, maar we doen het en we kunnen het.

Mensen met een verstandelijke beperking zoeken niet zelf een woning. Ze weten de weg niet, ze weten niet waar ze allemaal op moeten letten. Ze kunnen moeilijk onder woorden brengen hoe ze graag willen wonen.

Daarom is het van oudsher gebruikelijk dat anderen zorg dragen voor hun huisvesting. Omdat mensen met een verstandelijke beperking zorg nodig hebben, werd de huisvesting in het verleden vooral aangepast aan die zorgbehoefte. En andere wensen – gewone woonwensen zoals we die allemaal hebben, en mensen met een verstandelijke beperking vormen daarop geen uitzondering – speelden een ondergeschikte rol.

Die visie en werkwijze behoren echter tot het verleden. Net als u en ik hebben mensen met een beperking recht om te wonen zoals zij het zelf wensen. Niet de geschiktheid van een woning vanuit zorgperspectief staat centraal, maar de woonwensen van het individu.

De praktijk is helaas niet zo eenvoudig als de theorie. De cliënten van Willem van den Bergh te Noordwijk, onderdeel van 's Heeren Loo West-Nederland, zijn over het algemeen mensen met zware beperkingen die veel zorg nodig hebben. Het is voor hen moeilijk uiting te geven aan hun woonwensen. De huisvesting moet betaald worden uit de AWBZ, en de budgetten zijn beperkt. Veel cliënten van Willem van den Bergh hebben al een lang verleden in een intramurale setting, zijn daaraan gewend geraakt, en kunnen moeite hebben met de overstap naar een woonvorm die hen meer privacy geeft, maar daardoor ook een risico voor eenzaamheid betekent.

Tussen het ideaalbeeld van het individuele woongenot en de praktijk van de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking gaapt een kloof. Willem van den Bergh is bezig deze kloof te dichten. Dat gaat geleidelijk: deconcentratie, meer privé-ruimte, kleinere groepen, vermaatschappelijking van de zorg. Dat zijn de lopende processen. Oude gebouwen en oude concepten worden afgebroken. Nieuwe komen daar voor in de plaats. Dit boek beschrijft die nieuwe concepten, vanuit de visie van Willem van den Bergh. Het is een praktisch boek. Willem van den Bergh hanteert een referentiekwaliteit, een woonkwaliteit waarnaar gestreefd wordt en die hoger ligt dan de huidige normen van het College Bouw Ziekenhuisvoorzieningen. Deze referentiekwaliteit wordt hier beschreven.

Om een misverstand weg te nemen: zelfstandig wonen is voor de meeste cliënten van Willem van den Bergh niet mogelijk. Maar het andere uiterste, wonen in een groep, is ook niet altijd nodig. Tussen zelfstandig wonen en groepswonen liggen vele schakeringen. Die worden in dit boek beschreven.

Wanneer een nieuwe woning of locatie wordt gevonden, wordt gekeken naar de wensen en behoeften van de cliënten die voor deze nieuwe plek in aanmerking komen. De referentiekwaliteit voldoet voor 80% van de cliënten van Willem van den Bergh. Geïnterviewd wordt welke specifieke wensen er zijn. Geïnterviewd wordt ook welke varianten van groepswonen c.q. individueel wonen gewenst zijn. Dan ontstaat er een programma van eisen waarop de nieuwe woning of locatie getoetst en aangepast kan worden.

Ook "referentiekwaliteit" is een relatief begrip. Wat vandaag als goede kwaliteit geldt, is morgen verouderd. De afgelopen decennia zien we bijna jaarlijks een ophoging van de kwaliteitsnormen die de AWBZ vergoedt. Willem van den Bergh groeit even hard mee in haar ambities om haar cliënten een betere huisvesting te bieden. Ook dit woonboek zal onvermijdelijk weer verouderen.

1.2 GEBRUIK VAN DIT BOEK

Dit boek is bestemd voor iedereen binnen Willem van den Bergh die met het wonen van verstandelijk beperkten te

maken heeft. Tussen zelfstandig wonen en groepswonen bevinden zich vele schakeringen, en die worden hier systematisch ontrafeld. Tien recente projecten worden bij wijze van voorbeeld beschreven. Men kan zich hierdoor laten inspireren om voor een cliënt een zo passend mogelijke woonvorm te vinden.

De technische medewerkers kunnen de technische specificaties gebruiken om de woningen te realiseren. Woningcorporaties, architecten en bouwers kunnen de specificaties gebruiken om te begrijpen wat Willem van den Bergh zoekt voor haar cliënten en dit helpen realiseren.

1.3 LEESWIJZER

Het boek is als volgt opgebouwd. Het komende, tweede hoofdstuk gaat over het beleid van Willem van den Bergh op het gebied van wonen. Het hoofdstuk daarop beschrijft welke cliënten Willem van den Bergh huisvest en welke behoefte aan zorg en wonen zij hebben. Willem van den Bergh streeft voor haar cliënten naar een hogere woonkwaliteit dan de overheid voorschrijft, en in hoofdstuk vier wordt uiteengezet wat dit Bouwen Plus precies inhoudt. Bouwen Plus betekent voor de individuele cliënt meer woonkwaliteit en hoewel niet alle cliënten hetzelfde zijn of dezelfde behoeftes hebben, hanteert Willem van den Bergh een bouwtechnische referentiekwaliteit waar 80% van de cliënten zonder aanvullende aanpassingen in kan wonen. Daarover gaat het vijfde hoofdstuk.

Vanaf hoofdstuk zes wordt de inhoud technischer van aard. Dit zesde hoofdstuk handelt over de verschillende bouwstenen waaruit een wooneenheid of een groepswoning kan worden opgebouwd. Het geeft een systematiek waarin alle typen huisvesting – individueel wonen, groepswonen, aanleunwoningen – kunnen worden beschreven. Deze systematiek wordt in hoofdstuk zeven uitgewerkt in programmatische en bouwkundige eisen. Hoofdstuk acht gaat kort in op de vraag hoe nieuwe woonruimte te verwerven die aansluit op de behoefte.

In het laatste deel worden tien voorbeeldprojecten beschreven die recent zijn gerealiseerd of in aanbouw zijn.

2 Uitgangspunten

Zorgvisie

De zorgvisie van Willem van den Bergh kan in vijf zinnen worden samengevat:

- Het gaat om wat mensen nog kunnen, niet om wat mensen niet meer kunnen;
- De vraag van de cliënt staat centraal en het aanbod past zich flexibel aan;
- De professional draagt bij aan de vraagverduidelijking van de cliënt en het bepalen van het beste aanbod;
- Gestreefd wordt naar een betere integratie van de cliënt in de samenleving. Daartoe wordt ook de samenleving naar binnen gehaald op het terrein in Noordwijk: omgekeerde integratie;
- Afbreken van institutionele ritmes en vanzelfsprekendheden. Niet het instituut bepaalt wat gebeurt, de cliënt bepaalt dat.

Deconcentratie

Willem van den Bergh is van oudsher gevestigd op een terrein aan de rand van de duinen. Het plan is om de helft van de cliënten geleidelijk aan huisvesting aan te bieden buiten het terrein. Van de 900 cliënten zal de ene helft – de wat zorgbehoevender groep - achterblijven op het terrein en de andere helft – vaak zij die meer zelfredzaam zijn – zal op verschillende locaties in de omliggende gemeenten komen te wonen. De cliënten die op het terrein achterblijven krijgen voor een deel ook nieuwe huisvesting. Bovendien zullen er op het terrein ook woningen worden gebouwd voor niet-clieñten: omgekeerde integratie.

Bouwen plus

De huisvesting van mensen met een verstandelijke beperking is gebonden aan normen die de overheid de instellingen oplegt. Die normen bepalen de minimale kwaliteit van de huisvesting en wat het maximaal mag kosten. Willem van den Bergh hanteert een eigen referentiekwaliteit: bouwen plus. De lat wordt bewust hoger gelegd dan de norm die de overheid hanteert. Willem van den Bergh moet het echter doen met de geldende normbedragen voor nieuwbouw die gekoppeld zijn aan een lagere kwaliteit. Dit betekent dat Willem van den Bergh slim moet omgaan met de middelen en de regels om bouwen plus te kunnen betalen.

3 Doelgroepen

Willem van den Bergh verleent zorg aan ruim 900 verblijfscliënten en 100 deeltijdcliënten. De beperkingen van deze mensen zijn verschillend van aard. Het merendeel van de cliënten is matig tot ernstig gehandicapt.

We presenteren hier een indeling in doelgroepen. Zo'n indeling kan echter nooit recht doen aan de individuele wensen en behoeften van de cliënten. Bij het koppelen van doelgroepen aan woonvormen zijn niet alleen de beperkingen van de cliënt relevant, maar ook de intensiteit van de zorg, de behoefte aan begeleiding en uiteraard de individuele wensen.

3.1 BEPERKINGEN

We maken hier onderscheid in de volgende beperkingen:

1. Cliënten zonder bijkomende beperkingen
2. Cliënten met bijkomende beperkingen
3. Ernstig meervoudig beperkte cliënten
4. Oudere cliënten met dementie
5. Gedragsmoeilijke cliënten
6. Cliënten in de jongere leeftijdsgroep
7. Cliënten in deeltijdzorg

Cliënten zonder bijkomende beperkingen

Dit zijn cliënten die alleen kampen met verstandelijke beperkingen en verder geen lichamelijke beperking hebben. De verstandelijke beperking wordt uitgedrukt op een schaal van licht verstandelijk gehandicapt, via matig verstandelijk gehandicapt tot ernstig verstandelijk gehandicapt.

Cliënten met bijkomende beperkingen

Ook hier kan de verstandelijke beperking lopen van licht naar ernstig. Maar daarnaast hebben deze cliënten lichamelijke beperkingen, bijvoorbeeld:

- Noodzaak van rolstoelgebruik;
- Zintuiglijke handicap;
- Somatische klachten bij ouderen.

Ernstig meervoudige beperkingen

Vroeger heette deze doelgroep *meervoudig complex gehandicapt*. Behalve ernstige verstandelijke beperkingen hebben deze cliënten ook ernstige lichamelijke beperkingen waardoor zij gebonden zijn aan rolstoel of bed.

Oudere cliënten met dementie

De populatie van Willem van den Bergh vergrijsst. Daardoor krijgt men ook te maken met dementie bij oudere cliënten. Mensen met het syndroom van Down ontwikkelen vaak de Alzheimer variant van dementie. Dementie betekent niet alleen achteruitgang van het geheugen, maar vooral ook het verlies van dagelijkse vaardigheden waardoor de behoefte aan zorg sterk toeneemt.

Gedragsmoeilijke cliënten

Bij gedragsproblemen gaat het om allerlei vormen van gedrag waar de omgeving last van heeft, bang voor is of geen raad mee weet, zoals drukte of vernielzucht, agressie naar anderen of zichzelf, angsten, of bizar gedrag. Van ernstige gedragsproblemen spreekt men meestal pas als er sprake is van (onaanvaardbare) overlast of schade die met dit gedrag samenhangt. Er zijn allerlei vormen van gevaar denkbaar. Men kan onderscheid maken tussen gevaar voor zichzelf en gevaar voor anderen.

Ook cliënten met een stoornis in het autistisch spectrum worden tot de groep gedragsmoeilijke cliënten gerekend.

Cliënten in de jongere leeftijdsgroep

Kinderen zijn geen volwassenen en hebben behoefte aan een eigen vorm van begeleiding en onderlinge omgang. Er zijn ook hier weer verschillende doelgroepen te onderscheiden. Er is een groep zeer drukke kinderen. En er is een groep jongeren met problemen op het grensvlak met de psychiatrie.

Cliënten in deeltijdzorg

Voor de volledigheid wordt hier ook melding gemaakt van deeltijdzorg. Bij Willem van den Bergh komt deeltijdzorg (nog) weinig voor. Maar de behoefte aan deeltijdzorg zou in de komende jaren kunnen toenemen.

Doelgroepen bij Willem van den Bergh

Enkele gegevens over de huidige populatie:

- Ruimt 50% van de cliënten is ouder dan 50 jaar. De populatie vergrijsst verder. In 2010 zal dit aantal gestegen zijn tot 69%;
- 30% van de cliënten behoort tot de doelgroep Ernstig Meervoudig Beperkt (EMB);
- 40% van de cliënten van Willem van den Bergh zijn gedragsmoeilijk;
- 7% van de bewoners behoren tot de cliënten met een stoornis in het autistisch spectrum.

Tabel 1 Aantal cliënten Willem van den Bergh (2003)

Totaal cliënten Willem van den Bergh	1000
waarvan 24 uren zorg	900
waarvan deeltijdzorg	100
24 uren zorg totaal	900
waarvan 680 op hoofdlocatie	680
waarvan kleinschalig in de regio	220
Toekomstig aantal cliënten hoofdlocatie	450
waarvan cliënten ernstig meervoudig beperkt + gedragsmoeilijk	220
resterende plaatsen	230
Huidig vs toekomstig aantal cliënten hoofdlocatie	
nu woonachting op hoofdlocatie	680
in de toekomst woonachting op hoofdlocatie	450
nog te verhuizen aantal cliënten	230

3.2 FACTOREN BIJ WONINGKEUZE

De mate van zelfstandigheid van de cliënten en de behoefte aan begeleiding, zorg, toezicht en bescherming, bepalen voor een belangrijk deel de huisvestingsvorm.

Begeleiding

De cliënten van Willem van den Bergh zijn beperkt zelfstandig. Zij hebben begeleiding nodig. In sommige gevallen kan volstaan worden met beperkte begeleiding, bijvoorbeeld advies bij het organiseren van het huishouden en het dagelijks leven, contact met instanties, hulp bij het beheren van de financiën. In de meeste gevallen is er meer begeleiding nodig zoals het volledig overnemen van het huishouden en de persoonlijke verzorging (ADL/HDL).

Verzorging en verpleging

In het geval van lichamelijke beperkingen is zorg nodig. Bijvoorbeeld het toedienen van medicijnen, helpen met toilet. Veel zorg kan bij mensen thuis worden gebracht. Individueel wonen is dan gewoon mogelijk. Als de zorg op onvoorspelbare momenten geleverd moet worden, en de cliënt is licht verstandelijk gehandicapt, dan is zelfstandig wonen nog steeds mogelijk, maar moet de zorg wel in de buurt en 24 uur per dag beschikbaar zijn. Bij mensen met een ernstig meervoudige beperking of met matige of ernstige bijkomende beperkingen is het gangbaar dat de cliënt in een groep woont.

Toezicht

Toezicht is nodig wanneer mensen gevaar lopen voor zichzelf of hun omgeving. Ook is toezicht nodig wanneer een zorgbehoefte gesignaleerd moet worden die een cliënt niet duidelijk aangeeft. In die gevallen is groepswonen regel.

Bescherming

Gedragsmoeilijke cliënten hebben behoefte aan een beschermende omgeving. Toezicht moet in de buurt zijn.

Het is lang niet altijd goed om deze mensen in een groepsetting te laten wonen.

Individuele woonwensen

Iedere persoon heeft zijn eigen wensen voor wat betreft de omgeving waar hij of zij woont, de indeling en inrichting van de woning, enzovoorts. De individuele behoeften en wensen van de cliënten zorgen voor een variatie aan woonwensen die misschien nog belangrijker is dan de aard van de beperking. Zij kunnen de doorslag geven bij de keuze van allerlei tussenvormen tussen zelfstandig wonen en groepswonen.

Financiële randvoorwaarden

Groepswonen is om financiële redenen niet weg te denken uit het huidige stelsel. Cliënten die intensieve begeleiding, verzorging, bescherming of toezicht nodig hebben wonen in een groep omdat de zorg anders onbetaalbaar wordt. Groepsverblijf is efficiënt. De ambitie blijft evenwel dat gezocht wordt naar andere oplossingen dan groepswonen als dat vanuit het oogpunt van welzijn van de cliënt beter is.

4 Bouwen plus bij Willem van den Bergh

Willem van den Bergh legt de lat hoog. De wettelijke normen zijn karig en daarom streeft de organisatie naar een hogere kwaliteit van de huisvesting dan strikt genomen is toegestaan: bouwen plus. Wat betekent bouwen plus?

1. Gestreefd wordt naar meer individuele woonruimte voor cliënten;
2. Gestreefd wordt naar een kleinere groepsgrootte die plezieriger is voor cliënten;
3. De mogelijkheden om zelfstandig te wonen worden vergroot door aanleunvarianten;
4. Gestreefd wordt naar een goede balans tussen het individueel aangepast zijn van woningen en het generiek bruikbaar zijn ervan;
5. Gestreefd wordt naar een grotere verscheidenheid aan woonomgevingen dan alleen het instellingsterrein.

4.1 MEER INDIVIDUELE WOONRUIMTE

De individuele cliënt heeft binnen een woning een gebied dat zijn privé domein is. In de bouwmaatstaven wordt uitgegaan van niet meer dan een **kamer**. Daar woont en slaapt de cliënt. Het sanitair moet de cliënt in de regel delen met

medebewoners. Het leven speelt zich voor een groot deel af binnen de groep in de gemeenschappelijke ruimten.

In de visie van Willem van den Bergh is dit wel erg mager. Een cliënt heeft recht op een groter privé domein. Om te beginnen eigen sanitair. Als men daaraan nog een kleine keuken en een voordeur toevoegt, is er sprake van een **studio**. De woonruimte is tevens slaapruijnte, maar als er voldoende ruimte is kan het slaappgedeelte enigszins los staan van het woongedeelte, bijvoorbeeld een nis. Dit is de streefkwaliteit, de referentiekwaliteit van Willem van den Bergh.

Een **appartement** behoort ook tot de mogelijkheden. Hier zijn woonkamer en slaapkamer gescheiden.

4.2 KLEINERE GROEPEN

Om kostentechnische redenen gaat de regelgeving uit van groepen van zes personen. De regel is: je hebt een eigen zit/slaapkamer in een groepswoning, en je deelt sanitair, keuken en woonkamer met z'n allen.

Maar ook deze kwaliteit is in de ogen van Willem van den Bergh te mager. De organisatie gaat uit van een studio binnen een groepswoning. Iedere bewoner heeft een eigen natte cel en wonen en slapen is zo mogelijk semi-gescheiden (nis/ eenvoudige afscheiding).

Een alternatieve vorm van groepswonen is ook mogelijk: sommige cliënten wonen in een huis samen met medebewoners waarvoor zij zelf hebben gekozen. Groepswonen is misschien niet het goede woord. Samenwonen dekt de lading beter. Het samen delen van een woning kan een goede middenweg zijn tussen de behoefte aan zelfstandigheid aan de ene kant en het voorkomen van eenzaamheid aan de andere kant.

4.3 AANLEUNEN: TUSSEN ZELFSTANDIG WONEN EN GROEPSWONEN

Hierboven is de referentiekwaliteit van Willem van den Bergh beschreven als: een studio voor het individu en een groepswoning voor zes personen of minder. Er zijn evenwel meer smaken beschikbaar dan alleen groepswonen of individueel wonen. Cliënten kunnen zelfstandig wonen, dicht bij de zorg: aanleunen. Een tussenvorm is bijvoorbeeld de situatie dat cliënten een eigen studio hebben en daarnaast een gezamenlijke ruimte delen waar zij elkaar kunnen ontmoeten. Een tussenvorm is een studio die aanleunt bij een groepswoning of een steunpunt, al dan niet op enige afstand.

Tabel 2 Drie vormen van individuele woonruimte

Individuele woonruimte		
A1	Zit/slaapkamer	Dit is de kwaliteit die men gewend is van intramurale instellingen: één ruimte zonder eigen sanitair maar wel met een wastafel. In de visie van Willem van den Bergh is de kwaliteit te laag.
A2	Studio	Dit is de <u>referentiekwaliteit</u> van Willem van den Bergh. De bewoner heeft eigen sanitair en kan zelf eventueel koken. Slapen en wonen doet de bewoner echter nog in hetzelfde vertrek. Voordeel van de studio is dat deze in een groepswoning kan worden opgenomen, maar ook zelfstandig kan zijn.
A3	Appartement	Woongedeelte en slaappgedeelte zijn gescheiden. Deze woonkwaliteit is nastrevenswaardig. De bouwbudgetten zijn echter te laag om deze kwaliteit te kunnen realiseren

Tabel 3 Drie vormen van groepswonen

Groepswonen		
B1	Groepswoning zes personen of minder	De groepswoning voor zes personen of minder is de <u>referentiekwaliteit</u> voor Willem van den Bergh. De bewoners hebben in principe een eigen studio (zie A2 hiernaast).
B2	Twee gekoppelde groepswoningen	Spreekt voor zich. Zonodig kunnen extra voorzieningen worden gekoppeld aan deze woningen: snoezelruimte, separeerruimte, time-out ruimte, stalling.
B3	Delen van een zelfstandige woning	Een zelfstandige woning waar 2 of 3 cliënten samenwonen.

De verschillende smaken kunnen gezien worden als uitkomst van enerzijds de individuele woonwensen van cliënten, en anderzijds de intensiteit van de zorg die zij nodig hebben:

Woonwensen

1. Een eigen woning
2. Samen wonen

Intensiteit van verzorging, toezicht, begeleiding, bescherming

3. Op afstand - bepaalde uren van de dag biedt een medewerker begeleiding bij de cliënt thuis
4. In de nabijheid – begeleiding en verzorging zijn frequent en op wisselende tijdstippen vereist
5. Er bij – toezicht en bescherming zijn gedurende de hele dag, of een groot deel van de dag, nodig

We beschrijven hier vier aanleunvarianten.

Een aanleunvariant is bijvoorbeeld een studio die aanleunt bij een groepswooning of een die heel dicht bij een groepswooning ligt. Men woont zelfstandig, maar wel heel dicht bij de zorg die doorgaans 24-uur per dag beschikbaar is. Deze woonvorm

combineert zelfstandigheid met een redelijke mate van begeleiding, toezicht, verzorging en bescherming. De zelfstandig wonende bewoner kan overdag of 's avonds deel uitmaken van de groep in de groepswooning.

In plaats van aanleunen bij een groepswooning is ook aanleunen bij een steunpunt mogelijk. In een steunpunt is personeel een beperkt deel van de dag aanwezig. Daarom is het wonen naast of in de buurt van een steunpunt voorbehouden aan cliënten die redelijk zelfstandig zijn en ook plezier hebben in het zelfstandig wonen. Het steunpunt kan belangrijk zijn voor het opbouwen van het sociale leven van de bewoners. Zij kunnen er terecht voor ontmoeting of voor ondersteuning door het personeel.

4.4 AANGEPAST AAN HET INDIVIDU, EN TOCH FLEXIBEL: 80%/20%-REGEL

De wens om een woning zo goed mogelijk te laten aansluiten op de beperkingen en wensen van de individuele cliënt, staat

op gespannen voet met de wens om vastgoed zo breed mogelijk in te zetten. De oplossing is een flexibel gebouw met voldoende basiskwaliteit:

Flexibiliteit

De mogelijkheid om een gebouw flexibel in te delen en achteraf aan te passen aan nieuwe wensen.

Voldoende basiskwaliteit, de 80% / 20%-regel

De minimale kwaliteit voor alle woningen zo definiëren, dat je voor 80% van de cliënten geen nadere specifieke aanpassingen meer nodig hebt. Het belangrijkste aspect is hier geschiktheid voor een elektrische rolstoel. Als daar aan wordt voldaan, is de woonruimte voor naar schatting 80% van de cliënten zonder verdere aanpassing geschikt.

De referentiekwaliteit van Willem van den Bergh – de kwaliteit waarnaar men streeft – moet voldoen voor 80% van de cliënten.

Tabel 4 Woonwensen versus zorg

		Verzorging, toezicht, begeleiding, bescherming		
		Op afstand	In de nabijheid	Er bij
Woonwensen	Eigen woning	Zelfstandig wonen	Aanleunen nabij groepswooning of steunpunt	Aanleunen bij groepswooning of steunpunt
	Samenwonen	Delen van een zelfstandige woning	Delen van een zelfstandige woning nabij groepswooning of steunpunt	Groepswoonen

Tabel 5 Vier vormen van aanleunen

Aanleunen		
C1	Aanleunen bij steunpunt	Zelfstandige studio of appartement met eigen voordeur, naast het steunpunt. De cliënt kan delen van de dag terecht in het steunpunt. Het steunpunt hoeft niet 24-uur bemand te zijn
C2	Aanleunen in buurt van steunpunt	Zelfstandige studio of appartement, in de directe omgeving (200-500 meter) van het steunpunt.
C3	Aanleunen bij groepswooning	Zelfstandige studio of appartement met eigen voordeur, naast de groepswooning. De cliënt kan terecht in de gemeenschappelijke ruimte.
C4	Aanleunen in buurt van groepswooning	Zelfstandige studio of appartement, in de directe omgeving (200-500 meter) van de groepswooning.

4.5 WOONOMGEVING

De wens is om mensen met een beperking te verzorgen in hun eigen gemeenschap, in de buurt van de eigen familie. Het streven is ook om hen de kans te geven deel uit te maken van de samenleving.

Het beleid van Willem van den Bergh is gericht op het verkleinen van het aantal bewoners op de hoofdlocatie aan de Zwarteweg met 50%. Een deel van de bestaande populatie krijgt de mogelijkheid om in een naburige gemeente te gaan wonen, in huizen en projecten die veel kleinschaliger zijn en veel meer opgenomen in de gewone bebouwing. De variëteit aan woonvormen neemt toe. Op het bestaande terrein aan de Zwarteweg te Noordwijk worden niet alleen woningen gesloopt. Woningen zullen in de loop der jaren ook worden vervangen of vernieuwd, zodat de kwaliteitsverbetering onder bereik komt van alle bewoners. Op het terrein zullen gewone

woningen worden gebouwd voor mensen zonder verstandelijke beperking. De samenleving wordt daardoor als het ware naar binnen gehaald, omgekeerde integratie. De nieuwe kijk op de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking betekent niet alleen nieuwe vormen van wonen, maar ook meer en gevarieerdere mogelijkheden van werken en dagbesteding.

4.6 BOUWMAATSTAVEN BOUWCOLLEGE

Bouwen plus is het streven naar een hogere woonkwaliteit. De lat ligt hoger dan de regelgeving die de overheid uitvaardigt. De overheidsregels waar het hier om gaat, worden opgesteld door het College Bouw Ziekenhuisvoorzieningen (kortweg bouwcollege, of CBZ). Het bouwcollege stelt bouwmaatstaven en budgetplafonds vast voor de bouw van voorzieningen die binnen de Wet Ziekenhuisvoorzieningen (WZV) vallen.

Een (kleiner) deel van de nieuwbouw wordt gerealiseerd binnen de regeling kleinschalige woonvormen voor verstandelijk beperkten. Hier gelden geen bouwmaatstaven. In het zorgbudget voor de cliënten zit een deel dat bestemd is voor de vastgoedlasten. De organisatie moet zelf zien hoe ze een zo gunstig mogelijke kosten-kwaliteit verhouding kunnen realiseren.

Ter informatie volgt in deze paragraaf een summiere inleiding op de systematiek en de maatstaven van het bouwcollege, zoals deze voor het jaar 2004 golden.

Het bouwcollege onderscheidt drie cliënttypen, licht, zwaar en beveiligd. Voorts onderscheidt het bouwcollege drie concepten voor verblijf. Zie onderstaande tabellen.

Tabel 6 Doelgroepen volgens bouwcollege (2003)

Doelgroep	Omschrijving	Opmerking
Licht	Alle doelgroepen die vooral een beroep doen op verblijf met begeleiding, verzorging en/of verpleging.	Deze groep is vrij klein in aantal bij Willem van den Bergh
Zwaar	Alle doelgroepen die vooral een beroep doen op verblijf met intensieve verpleging, behandeling en/of activerende begeleiding	In deze categorie vallen de meeste cliënten van Willem van den Bergh
Beveiligd	Mensen met een verstandelijke beperking of met een psychiatrische aandoening die geplaatst worden in een voorziening voor verblijf in een beveiligde setting vanwege ernstige gedragsstoornissen en/of forensische problematiek	Willem van den Bergh heeft een groep gedragsmoeilijke cliënten die in deze categorie vallen

Bron: Bouwmaatstaven AWBZ-voorzieningen

Tabel 7 Bouwconcepten volgens bouwcollege (2003)

Concept	Omschrijving	Opmerking
Individueel verblijf	Woonkamer, slaapkamer, sanitaire ruimte met douche, wastafel en toilet. Kitchenette optioneel	Komt overeen met 'appartement' in dit boek.
Kleinschalig groepsverblijf	Groep van 3-6. Zit/slaapkamer, al dan niet met cliëntgebonden sanitair. Let op: nieuwe eis is rookruimte! Minimaal 1 sanitaire ruimte op de groep met de mogelijkheid douchebrancard te gebruiken.	Komt overeen met 'zit/slaapkamer'. Indien sanitair kamergebonden is, komt dit ongeveer overeen met een studio
Afdelingsverblijf	Groep van 10. Aantal groepen geclusterd tot afdeling.	Komt niet voor bij Willem van den Bergh

Bron: Bouwmaatstaven AWBZ-voorzieningen

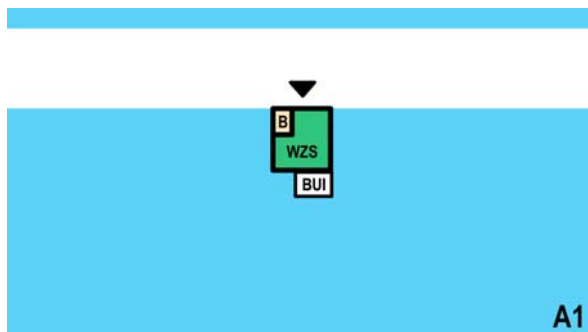
5 Referentiekwaliteit Willem van den Bergh

Bouwen Plus is voor Willem van den Bergh de extra inspanning om tot betere huisvesting voor haar cliënten te komen. Men streeft naar een minimumkwaliteit die hoger ligt dan het Bouwcollege aangeeft. Nevenstaande overzichten van een studio en een groepswoning beschrijven de referentiekwaliteit die Willem van den Bergh hanteert.

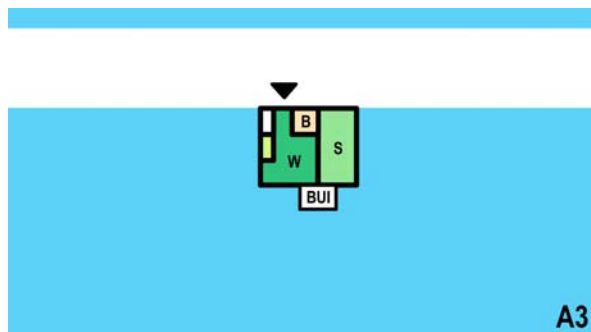
Studio	
Oppervlakte studio	➤ Minimaal 20 m2 nuttig
Toe-/doorgankelijkheid	➤ Uitgangspunt is elektrische rolstoel. Deuren 1,10 m, draaicirkels 1,50 m ➤ Geen drempels
Indeling	➤ Entree, woonkamer met slaapruijnte, natte cel, pantry, berging, balkon of buitenruimte
Natte cel	➤ Douche, geschikt voor brancard douchen ➤ In te richten voor gebruik met hulpmiddelen ➤ Ergonomisch in te richten voor hulp ➤ Standaard toilet met beugels ➤ Wastafel ➤ Mogelijkheid om bad te plaatsen ➤ Aansluiting voor wasmachine ➤ Oppervlakte 6 m2
Pantry	➤ Nabij entree, deel uitmakend van woonvertrek ➤ Elektrisch koken ➤ Oppervlakte 2-3 m2 ➤ Wandunit minimaal 1200 mm ➤ Optioneel: hoogte instelbaar ➤ Elektrisch koken
Individuele berging	➤ Rolstoel staat in principe op de kamer van de client

Groepswoning	
Oppervlakte	➤ 65 m2 bvo per cliënt, dit is inclusief algemene ruimten voor behandeling, begeleiding, ondersteunende diensten. Exclusief deze algemene ruimte is de oppervlakte in de groepswoning zelf circa 57 m2
Aantal cliënten	➤ Maximaal 6
Individuele ruimte	➤ Gelijk aan kwaliteit van studio, zie hierboven
Cluster van groepen	➤ Eén of twee groepen van ieder 6 bewoners
Toe- en doorgankelijkheid	➤ Uitgangspunt is elektrische rolstoel. Deuren 1,10 m, draaicirkels 1,50 m
Woonkamer + keuken	➤ 50 m2 bvo
Natte cel	➤ Eén toilet/badruimte met mogelijkheid wasmachine
Bergruimte	
Stallingruimte	➤ Voor rolstoelen

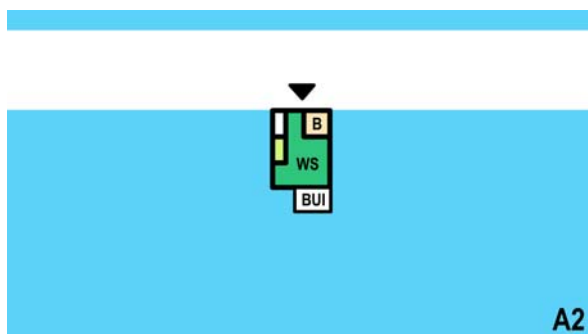
Kamer

Appartement

Studio

6 Bouwstenen

Tussen individueel wonen en groepswonen liggen tal van varianten. In dit hoofdstuk worden overzichten gepresenteerd van drie varianten individueel wonen, drie varianten groepswonen en vier aanleunvarianten. De schetsen zijn in het laatste hoofdstuk weer terug te herkennen in de beschrijvingen van de praktijkvoorbeelden.

6.1 INDIVIDUELE WOONRUIMTE

De individuele ruimte kan bestaan uit woonkamer, sanitair, slaapkamer enzovoorts, dat zijn de blokken in de linker kolom. Afhankelijk van de elementen die gekozen worden, spreken we dan over een eenvoudige zit/slaapkamer, een studio of een compleet appartement (A1 t/m A3).

Bouwstenen

Wonen: woon-/slaapkamer

Wonen: woonkamer

Sanitair: toilet

Wassen: bad/douche

Koken: pantry

Balkon/buitenruimte

Berging

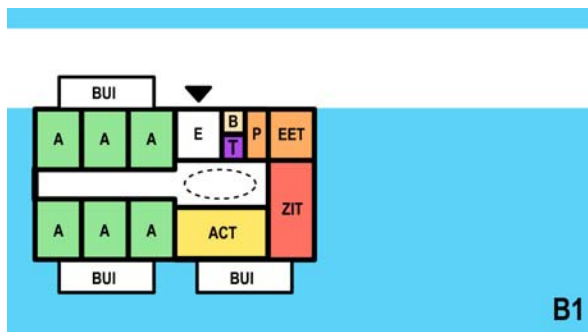
Varianten individuele woonruimte

A1 – Kamer

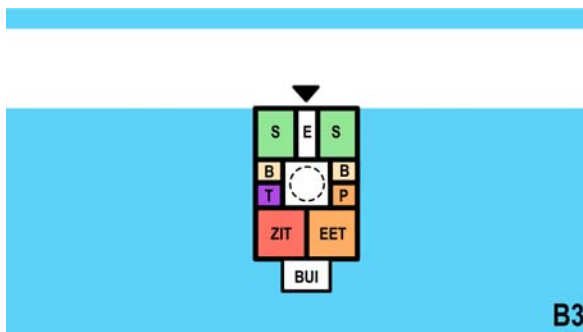
A2 – Studio

A3 – Appartement

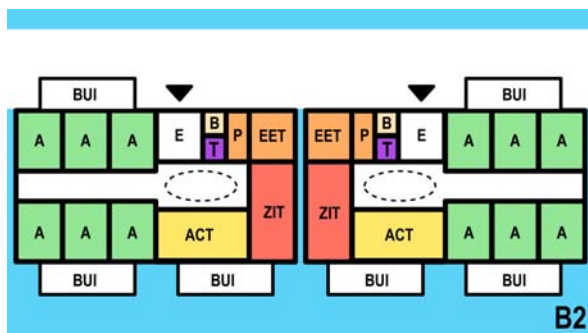
Groepswoning

Woning delen

Twee groepswoningen

6.2 GROEPSWONEN

De individuele woonruimte maakt deel uit van het groepswonen, samen met een groepsruimte, eventuele keuken, gemeenschappelijk sanitair enzovoorts (B1 t/m B3).

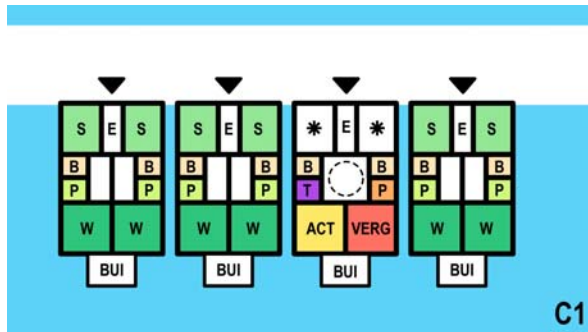
Bouwstenen

- A1 – Kamer
- A2 – Studio
- A3 – Appartement
- Groepsruimte
- Keuken
- Sanitair
- Wassen
- Bergruimte
- Stallingruimte
- Eetruimte
- Zorgpost
- Activiteitenruimte
- Entree
- Balkon / buitenruimte
- Time-out voorzieningen
- Snoezelruimte nat/droog
- Separeervoorziening

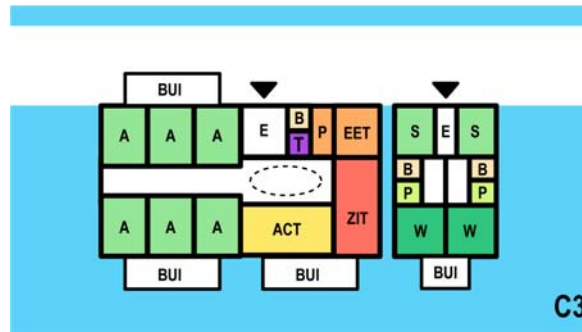
Varianten groepswonen

- B1 – Groepswoning
- B2 – Twee groepswoningen
- B3 – Woning delen

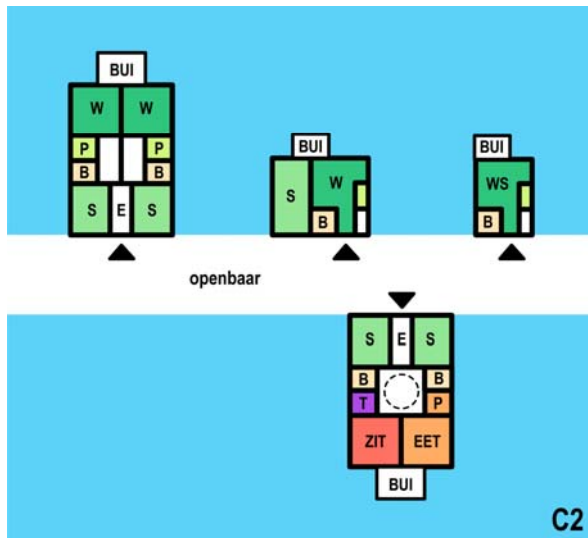
Aanleunen bij steunpunt

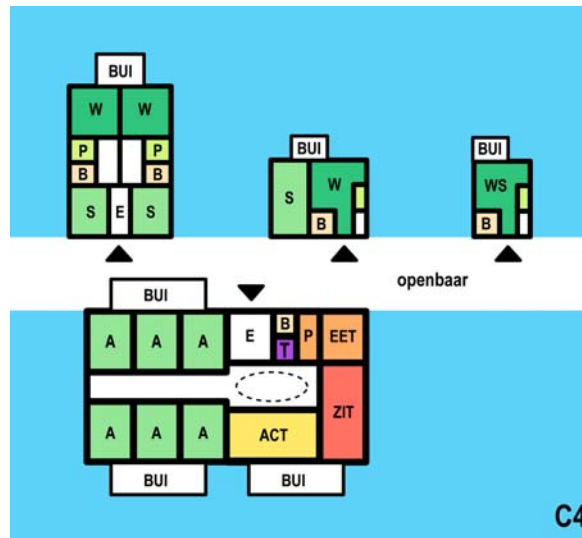
Aanleunen bij een groepswoning

Op afstand van een steunpunt

Op afstand van een groepswoning

6.3 AANLEUNEN

De individuele woonruimte kan ook worden geplakt aan een steunpunt of groepswoning, of in de buurt staan van steunpunt of groepswoning, en dan spreken we over aanleunen (C1 t/m C4).

Bouwstenen

A1 – Kamer

A2 – Studio

A3 – Appartement

B1 – Groepswoning

B2 – Twee groepswoningen

B3 – Woning delen

Kantoor

Zorgpost

Vergaderruimte

Activiteitenruimte

Aanleunvarianten

C1 – Aanleunen bij steunpunt

C2 – Op afstand van een steunpunt

C3 – Aanleunen bij een groepswoning

C4 – Op afstand van een groepswoning

7 Functionele en bouwkundige eisen

In het vorige hoofdstuk zijn de bouwstenen waaruit de verschillende woonvoorzieningen worden opgebouwd beschreven. In dit hoofdstuk komen de belangrijkste programmatische en bouwkundige eisen voor de bouwstenen aan bod.

A1 Zit/slaapkamer

Onderwerp	Eis (80%)
Oppervlakte	➤ Minimaal 15 m2 nuttig
Toe- en doorgankelijkheid	➤ Uitgangspunt is elektrische rolstoel. Deuren 1,10 m breed, draaicirkels 1,50 m ➤ Nergens drempels
Indeling	➤ Zit-/slaapkamer, geen eigen sanitair
Opstelruimte	➤ Rolstoel staat in principe op kamer cliënt

A2 Studio

Onderwerp	Eis (80%)
Oppervlakte studio	➤ Minimaal 20 m2 nuttig
Toe-/doorgankelijkheid	➤ Uitgangspunt is elektrische rolstoel. Deuren 1,10 m breed, draaicirkels 1,50 m ➤ Geen drempels
Indeling	➤ Entree, woonkamer met slaapruijnte, natte cel, pantry, berging, balkon of buitenruimte
Natte cel	➤ Douche, geschikt voor brancard douchen ➤ In te richten voor gebruik met hulpmiddelen ➤ Ergonomisch in te richten voor hulp ➤ Standaard toilet met beugels ➤ Wastafel ➤ Mogelijkheid om bad te plaatsen ➤ Aansluiting voor wasmachine ➤ Oppervlakte 6 m2
Pantry	➤ Nabij entree, deel uitmakend van woonvertrek ➤ Elektrisch koken ➤ Oppervlakte 2-3 m2 ➤ Wandunit minimaal 1200 mm ➤ Optioneel: hoogte instelbaar ➤ Elektrisch koken
Individuele berging	➤ Rolstoel staat in principe op de kamer van de client

A3 Appartement

Onderwerp	Eis (80%)
Oppervlakte	➤ 45 m2 nuttig
Sanitair	➤ Moet vanuit slaapkamer te bereiken zijn
Toe- en doorgankelijkheid	➤ Uitgangspunt is elektrische rolstoel. Deuren 1,10 m breed, draaicirkels 1,50 m ➤ Nergens drempels
Indeling	➤ Entree, woonkamer, slaapkamer, natte cel, (open) keuken, berging, balkon of buitenruimte
Natte cel	➤ Douche, geschikt voor brancard douchen ➤ In te richten voor gebruik met hulpmiddelen ➤ Ergonomisch in te richten voor hulp ➤ Standaard toilet met beugels ➤ Wastafel ➤ Mogelijkheid om bad te plaatsen ➤ Aansluiting voor wasmachine voor cliënten die zelfstandig wonen ➤ Oppervlakte 6 m2

Bouwmaatstaven Bouwcollege individuele ruimte

Onderwerp	Eis
Basiskwaliteitseisen toegankelijkheid	➤ Zie bij groepswoning
Eenpersoonskamer	➤ 12 m2 nuttig, categorie licht, gewone cliënt (3,20 x 3,50) ➤ 15 m2 nuttig, categorie licht, cliënt met verminderde mobiliteit ➤ 15 m2 nuttig, categorie zwaar en beveiligd
Gemeenschappelijke ruimte	➤ 8 m2 nuttig per cliënt, categorie licht (huiskamer, rookruimte, hobbyruimte) ➤ 9 m2 nuttig per cliënt, categorie zwaar ➤ 11 m2 nuttig per cliënt, categorie beveiligd
Sanitair	➤ bruikbaar voor badstretcher ➤ assistentie door twee personen mogelijk ➤ geschikt voor rolstoelgebruik ➤ bij voorkeur kamergebonden
Individueel verblijf	➤ 45 m2 nuttig plus 3,7 m2 nuttig voor ondersteuning, per cliënt ➤ bruto 69 m2 inclusief ondersteuningsfuncties, per cliënt

B1-2 Groepswoning met zit/slaapkamers

Onderwerp	Eis (80%)
Oppervlakte	➤ 56 m2 bvo per cliënt, dit is inclusief algemene ruimten die vaak elders liggen, zoals voor behandeling, begeleiding en ondersteunende diensten. Exclusief deze algemene ruimten is de oppervlakte in de groepswoning zelf 50 m2 bvo per cliënt
Aantal cliënten	➤ Referentiekwaliteit: zes. Minder kan ook als dit financieel haalbaar is
Gelijkvloers	➤ Hoeft niet gelijkvloers te zijn. In een bestaande woning gaat het vaak om begane grond plus twee verdiepingen
Oppervlakte groepswoning	➤ 65 m2 bvo per cliënt, dit is inclusief algemene ruimten voor behandeling, begeleiding, ondersteunende diensten. Exclusief deze algemene ruimte is de oppervlakte in de groepswoning zelf circa 57 m2
Aantal cliënten cluster van groepen	➤ Maximaal 6 ➤ één of twee groepen van ieder 6 bewoners
Toe- en doorgankelijkheid	➤ Uitgangspunt is elektrische rolstoel. Deuren 1,10 m breed, draaicirkels 1,50 m
Woonkamer + keuken	➤ 7-8 m2 per cliënt ➤ 45 m2 nuttig vloeroppervlak bij zes cliënten ➤ Open of dicht afhankelijk van doelgroep
Natte cel, sanitair	➤ 8 m2 ➤ Niet kamergebonden ➤ Drie bewoners delen natte cel. Minimaal WC, douche. ➤ Alternatief: twee bewoners delen natte cel die gekoppeld is aan beide woningen.
Bad	➤ Optioneel
Bergruimte	
Stallingruimte	➤ Voor rolstoelen

B1-2 Groepswoning met studio

Onderwerp	Eis (80%)
Oppervlakte groepswoning	➤ 65 m2 bvo per cliënt, dit is inclusief algemene ruimten voor behandeling, begeleiding, ondersteunende diensten. Exclusief deze algemene ruimte is de oppervlakte in de groepswoning zelf circa 57 m2
Aantal cliënten	➤ maximaal 6
Individuele ruimte	➤ Gelijk aan kwaliteit van studio, zie hierboven
Cluster van groepen	➤ één of twee groepen van ieder 6 bewoners

Toe- en doorgankelijkheid	➤ Uitgangspunt is elektrische rolstoel. Deuren 1,10 m breed, draaicirkels 1,50 m
Woonkamer + keuken	➤ 7 – 8 m2 per bewoner ➤ 45 m2 bvo ➤ Open of dicht afhankelijk van doelgroep
Natte cel, sanitair	➤ Eén gezamenlijk toilet/badruimte met mogelijkheid voor wasmachine.
Bergruimte	
Stallingruimte	➤ Voor rolstoelen

B1-2 Groepswoning optioneel

Onderwerp	Eis (80%)
Snoezelruimte	➤ Optioneel, m.n. gedragsmoeilijke cliënten, EMB-ers ➤ 15 – 20 m2 ➤ Bedbak 3 x 3 m2, m.n. EMB-ers
Separatievoorziening	➤ Optioneel, m.n. gedragsmoeilijke cliënten ➤ 10 m2
Time-out voorziening	➤ Optioneel, m.n. gedragsmoeilijke cliënten
Aparte eet/activiteiten ruimte	➤ Optioneel

Bouwmaatstaven Bouwcollege gemeenschappelijke ruimten

Onderwerp	Eis
Basiskwaliteitseisen toegankelijkheid	➤ Vrije breedte verkeersruimten tussen de leuningen in geval van frequent rolstoelverkeer: 1,60 m (naar separeer: 1,80 m, naar beveiligde voorziening: 2,00 m) ➤ Deuren: 0,85 m voor rolstoeltoegankelijkheid, 1,10 m voor bedtoegankelijkheid
Rookruimte	➤ Verplicht
Oppervlakte	➤ 30 m2 nuttig categorie licht, plus 3,7 m2 nuttig voor ondersteuning, per cliënt (bruto 48 m2) ➤ 33 m2 nuttig categorie zwaar, plus 4,5 m2 nuttig voor ondersteunende functies, per cliënt (bruto 56 m2)
Toeslagen verblijf	➤ 5 m2 nuttig per EMB-client, somatische aandoening ➤ 2 m2 nuttig bij autisten, psychiatrische behandeling ➤ 3 m2 nuttig bij SGLVG en langdurige intensieve psychiatrische behandeling

Toeslagen ondersteuning (dagbesteding)	➤ 1 m2 nuttig per plaats bij somatische/psychogeriatrische aandoeningen
	➤ 10 m2 nuttig per plaats bij verstandelijke of zintuiglijke beperking, of langdurende intensieve psychiatrische behandeling
	➤ 15 m2 nuttig per plaats bij lichamelijke beperking
Toeslagen behandeling	➤ 1 m2 nuttig per plaats + basis oppervlak van 30 m2 of 50 m2, voor fysiotherapie
	➤ 2,5 m2 nuttig (volwassenen) of 6 m2 nuttig (kinderen, jeugd) per plaats, voor psychiatrische behandeling
Separeer/afzondering	➤ apart

Specifieke eisen (20%)

Onderwerp	Eis (20%)
EMB-ers	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Eisen voor rolstoelgebruikers (hier onder) ➤ Bedbak 2 x 2 meter ➤ Grotere badkamer, voldoende ruimte voor douchebrancard (de meeste cliënten hebben voldoende aan een douchezitje) ➤ Douchebrancard gekoppeld aan tilsysteem, zowel in badkamer als in woonkamer/slaapkamer ➤ Extra ruimte voor grotere rolstoel ➤ Elektrisch bedienbare schuifdeuren (kamerdeur, voordeur, natte cel) ➤ Snoezelruimte ➤ Brede gangen (2 meter) en brede deuren (1 meter)
Rolstoelgebruik	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Geen drempels, ook niet naar het balkon toe ➤ Wandbescherming vanwege het botsen (lambrisering van 1 meter hoog, kan van diverse materialen, vaak iets van marmoleum) ➤ Hoekbescherming ➤ Kozijnbescherming bij houten kozijnen ➤ Woningen op begane grond of lift in gebouw ➤ 20% tot 25% van cliënten gebruikt rolstoel. EMB'ers vaak een ligrolstoel ➤ Grotere opstelruimte voor rolstoel in berging
Doof	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ringleiding/dovenlus in woonkamer of appartement ➤ Lichtbel (knipperend) als voordeurbel
Zeer slechtziend	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Helder licht (in overleg met andere bewoners) ➤ Persoonsgebonden eisen

Gedragsmoeilijke cliënten	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Hardglas (gelaagd glas of dubbel glas) door het gehele huis, ➤ Stevige wanden (gemetseld) en deuren (gekanaliseerd spaanplaat) ➤ Speciale verlichting ivm slaan/ vernielen (van speciaal 'slagvast' materiaal) ➤ Sterk meubilair ➤ Als cliënten zelf een wastafel hebben: spiegel van kunststof ➤ Kranen hebben een andere kraanknop nodig: sleutelbediening ➤ Voldoende ruimte in de woonkamer. Normaal 7-8 m2 / cliënt (incl. de keuken), voor deze doelgroep extra m2's ➤ Grote tuin ➤ Hoge schutting ➤ Afzonderingsruimte, kort verblijf, 10m2, ➤ Separeercel, langer verblijf, heeft een eigen natte cel en een voorruimte
Cliënten in de jongere leeftijdsgroep	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Bij ADHD cliënten moet je de inrichting minimaal houden ➤ Een deel van deze groep dezelfde maatregelen als gedragsmoeilijke cliënten ➤ Ruimte voor een bedbox (2 x 2 m2) ➤ Tegengaan geluidsoverlast (ankerloze spouwmuur)

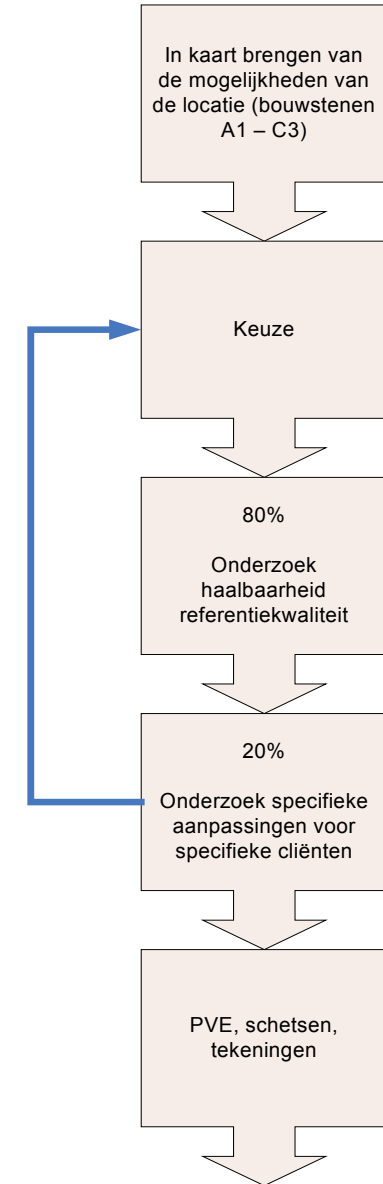
Steunpunt

Onderwerp	Eis
Oppervlakte	circa 30 m2 nuttig
Vergaderruimte	Koppelbaar met activiteitenruimte.
Activiteitenruimte	Geschikt voor 12 personen
Toilet, natte cel	6 m2
Pantry of keuken	4 m2
Garderobe	
Personeelsruimte	In de regel niet nodig
Kantoorruimte	In de regel niet nodig

8 Stappenplan verwerven nieuwe woonruimte

Willem van den Bergh zoekt voor veel van haar gebouwen vervanging. Soms is de oplossing het slopen van het oude gebouw en nieuw bouwen op het eigen terrein in Noordwijk. Soms is de oplossing het vinden woningen buiten het eigen terrein in de omliggende gemeenten. De situatie zal van geval tot geval anders zijn. Soms zal Willem van den Bergh zelf in een omliggende gemeente een nieuwe woning bouwen. Soms zal de organisatie samenwerken met een woningcorporatie om binnen een groter project een graantje mee te mogen pikken. Soms zal een bestaande woning worden gehuurd of gekocht en worden aangepast voor de cliënten. Hoe werkt nu de referentie kwaliteit bij het vinden van deze nieuwe woningen?

1. In grote lijnen wordt bij het verwerven van een nieuwe locatie/woonruimte bekeken welke variaties daar allemaal mogelijk zijn tussen zelfstandig wonen en groepswonen. Deze variatie wordt beschreven in termen van de bouwstenen A1 – C3.
2. Willem van den Bergh maakt een keuze uit deze varianten, op basis van de te verwachten cliënten, bestaande uit een combinatie van de bouwstenen. Dit is de gewenste kwaliteit.
3. De gewenste kwaliteit wordt naast de bestaande situatie of het vigerende programma van eisen van de te verwerven locatie gelegd. Bekeken wordt of de gewenste kwaliteit aanwezig is. Zo nee, dan moeten er aanvullende maatregelen worden genomen. Hier zit een financieel aspect aan, want het budget legt nu eenmaal beperkingen op aan wat mogelijk is. (80%)
4. Fine-tuning: welke cliënten komen in aanmerking voor verhuizen. Welke specifieke aanpassingen zijn voor hen nodig? (20%)
5. Stappen 2, 3 en 4 worden zonodig herhaald. Uitkomst van het bovenstaande is een op de situatie toegesneden programma van eisen, schetsen en bouwtekeningen.

9 Projectvoorbeelden

Op de volgende bladzijden worden tien bestaande of in aanbouw zijnde projecten getoond.

De projecten zijn in de afgelopen jaren gerealiseerd of ontworpen en wijken soms nog af van de referentiekwaliteit die in dit boek is beschreven.

Deze tien voorbeeldprojecten zijn uitgekozen uit een lange lijst initiatieven van de 's Heeren Loo Zorggroep op grond van hun vernieuwende karakter. De schakeringen die in de vorige hoofdstukken zijn benoemd, zijn allen in deze voorbeelden terug te vinden. In de begeleidende tekst wordt verwezen naar de eerder beschreven typologie.

Camphuyzenstraat te Rijnsdorp

Bleihof te Voorhout

Dirck Verhagenstraat te Voorhout

Goudplaat te Hoofddorp

MCG woningen Zwarteweg te Noordwijk

Nieuwstraat te Katwijk

Parnassia te Katwijk

Jac. P. Thijssenlaan te Oegstgeest

Korte Voorhouterweg te Rijnsburg

De Bogen te Harderwijk

Camphuyzenstraat

- Naam: Camphuyzenstraat
- Plaats: Rijnsdorp, oude dorp
- Doelgroep: Deeltijdzorg, kinderen van divers niveau tot meervoudig gehandicapt
- Jaar: 2001
- Typering: B1 Groepswooning voor drie cliënten, zit/slaapkamers (10 tot 14 m²), gezamenlijke woonruimte met keuken, sanitair.

Het project kent twee bouwlagen en is onderdeel van een gewoon huizenblok met laagbouw woningen. Hierin is een enkele groepswooning voor 6 cliënten ondergebracht. Op de begane grond is tussen twee huizen blokken wat extra ruimte beschikbaar. Deze ruimte is gebruikt voor zit/slaapkamers van de groepswooningen (B1).

Vanuit de zeer ruime entree is de woonkamer te bereiken (10X3,6m=36m²). In dit gebied is ook een centrale badruimte en een was/droog ruimte bereikbaar. Ook vanuit de woonkamer is de separate keuken te betreden.

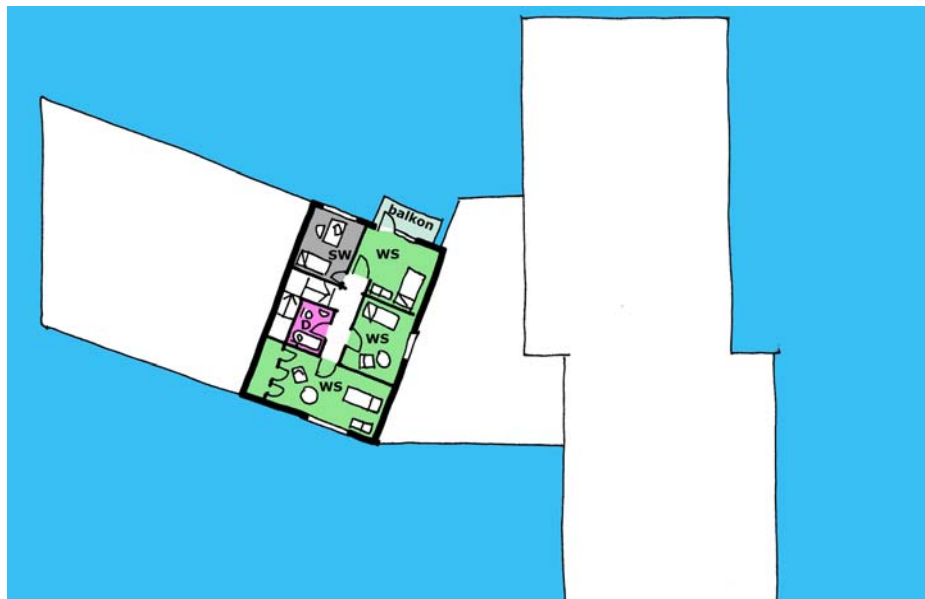
Terug naar de entreehal en men vindt de trap naar de bovenverdieping met nog drie zit/slaapkamers, een badkamer en een ruimte voor de slaapwacht.

Opvallend aan deze opzet is dat drie zit/slaapkamers alleen via de woonkamer te benaderen zijn (meer controle, minder zelfstandig) en dat de drie zit/slaapkamers op de verdieping direct vanuit de entreehal kunnen worden benaderd.

De trap bestaat uit twee rechte delen (pluspunt), welke niet extra breed zijn. Het algemene toilet is een standaard uitvoering, beperkt geschikt voor rolstoelen. Dit laatste geldt ook voor de afmeting van de was/droogruimte.

Camphuyzenstraat, begane grond

Camphuyzenstraat, eerste verdieping

legenda

gemeenschappelijk	
W	wonen
K	koken
D	bad/douche
T	toilet
B	berging
SW	slaapwacht

privé	
W	wonen
K	koken
WS	wonen/slapen
D	bad/douche
T	toilet
B	berging

Bleihof

Bleihof, begane grond

- Naam: Bleihof
- Plaats: Voorhout, nieuwbouwwijk
- Doelgroep: Middenniveau cliënten
- Jaar: 1999 – 2000
- Typering: B2 Twee groepswoningen voor ieder zeven bewoners, zit-/slaapkamers, logeerkamer
- C3 Aanleunen bij groepswoning, twee studio's

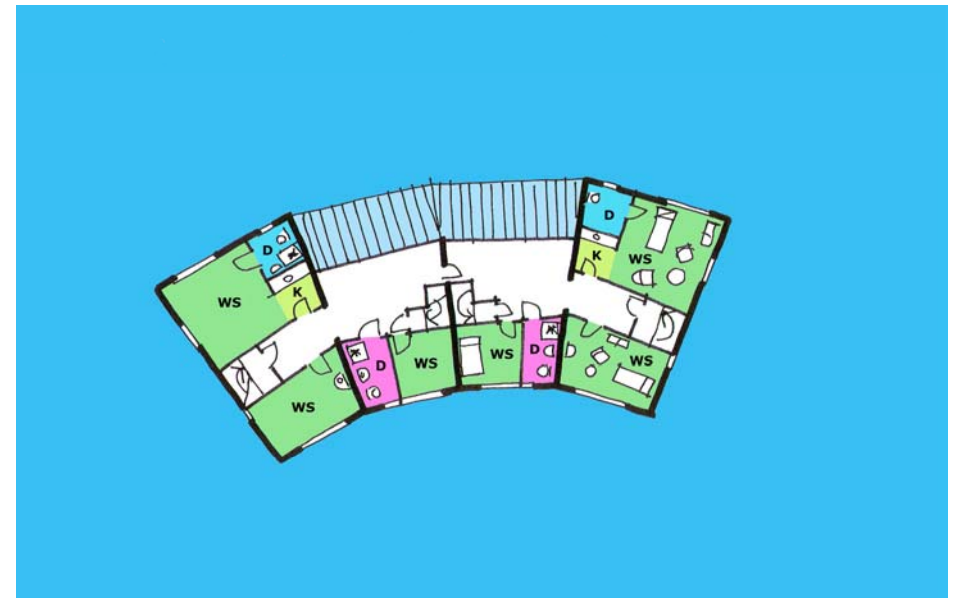
Het betreft een groepswoning in twee omgebouwde eengezinswoningen. Aan de tuinzijde is er een grote woonkamer, een keuken en een bijkeuken. Op de begane grond zijn er verder twee slaapkamers, een ruime badkamer, een rolstoeltoilet en een grote berging aan de straatzijde.

Vanuit de entree tot deze groepswoning is ook een aangrenzend gelegen studio te bereiken. Deze heeft een eigen pantry en badkamer, alsmede een grote woon/slaapkamer gelegen aan de tuin.

Op de eerste verdieping liggen vier slaapkamers, een badkamer en een was/linnenkamer. Op de tweede verdieping ligt een zevende slaapkamer. Ook is hier een logeerkamer en een badkamer te vinden. Tenslotte een appartement/studio met eigen pantry en badkamer. Opvallend is dat door de twee voormalige eengezinswoningen er ook twee trappen zijn. Via de ene trap kan men ongestoord naar de eigen kamer gaan. Via de andere trap kan men rechtstreeks van de kamers op de verdieping in de woonkamer uitkomen. De trappen, met name tussen eerste en tweede verdieping, kennen veel korte draaiingen.

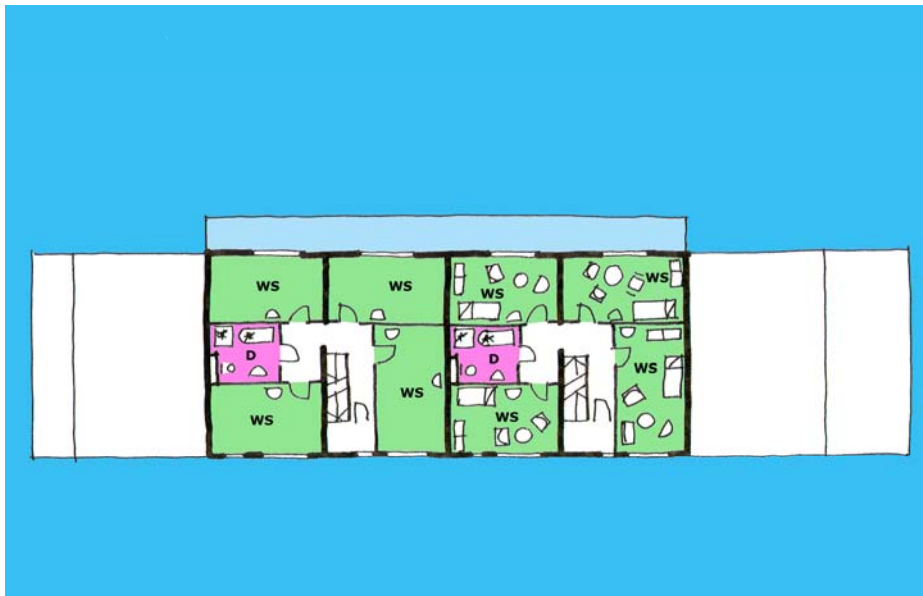
Bleihof, eerste verdieping

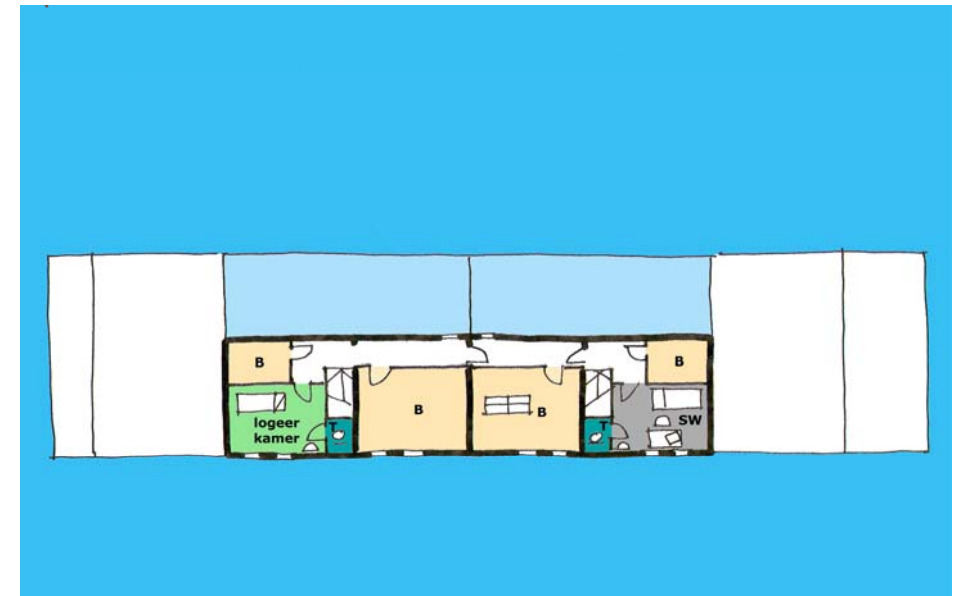
Bleihof, tweede verdieping

Dirck Verhagenstraat, begane grond

Dirck Verhagenstraat, eerste verdieping

Dirck Verhagenstraat, tweede verdieping

Dirck Verhagenstraat

Naam: Dirck Verhagenstraat

Plaats: Voorhout

Doelgroep: Middengroep cliënten

Jaar: 2001

Typering: B2 Twee groepswoningen voor ieder zes bewoners, zit/slaapkamers, gezamenlijke woonkamer met keuken, gemeenschappelijke natte cellen

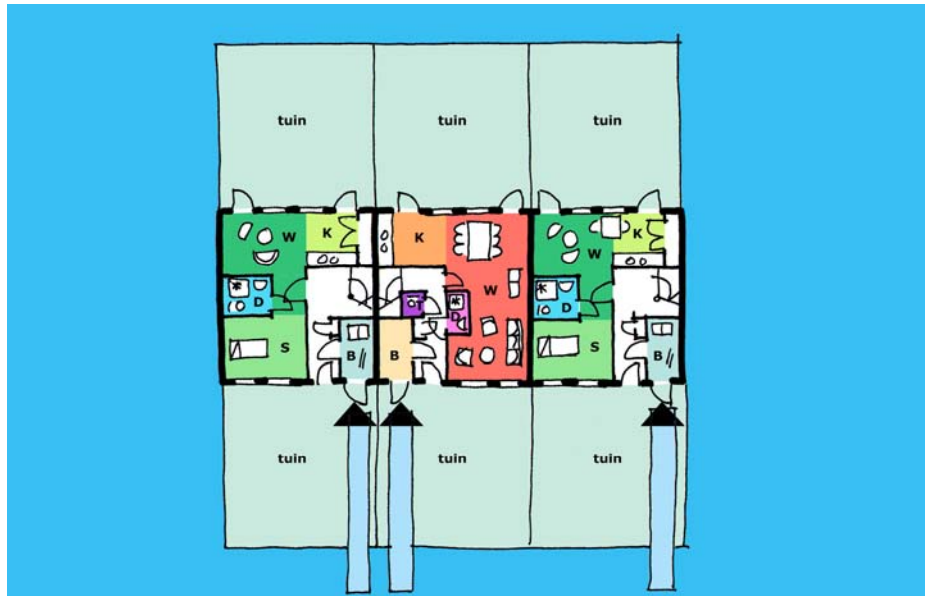
Een viertal eengezinswoningen zijn aangepast voor de huisvesting van twee maal zes cliënten in een groepswoning. De woon- en slaapkamervertrekken bevinden zich op twee bouwlagen. De derde laag heeft door de kleine ramen een beperkt gebruik.

Via de entree kan men rechtstreeks naar de vier slaapkamers op de eerste verdieping gaan. Een ruime badkamer met toilet, wastafel, douche en bad zijn hier beschikbaar. Op de begane grond zijn de twee andere slaapkamers te vinden. Ook hier een ruime badcel voorhanden en een separaat extra toilet. De woonkamer is voorzien van een keuken en een eethoek. De kleine opbouw van de tweede verdieping herbergt een cv-ruimte, een grote berging en in de ene woning een ruimte voor de slaapwacht en in de andere woning een logeerkamer.

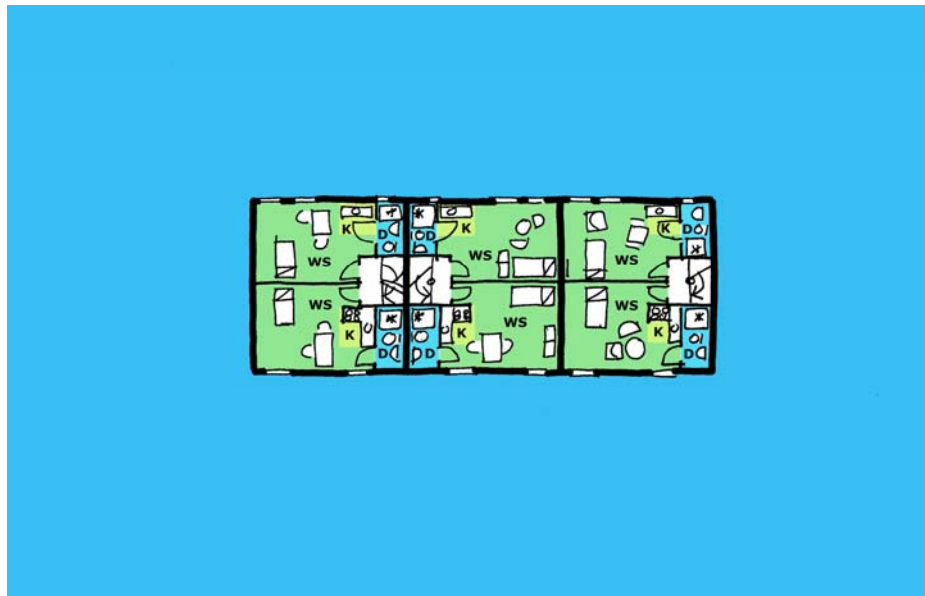
Op dit niveau is tevens doorloop van de ene naar de andere woning mogelijk. Voornamelijk bedoeld voor de zorgverleners.

Opvallend is de ruime rechte steektrap in deze woningen en de beperkte bewegingsmogelijkheid op de begane grond.

Goudplaat

Goudplaat, begane grond

Goudplaat, eerste verdieping

- Naam: Goudplaat
- Plaats: Hoofddorp, nieuwbouwwijk Floriande
- Doelgroep: Zelfstandige cliënten die gebruik maken van steunpunt
- Jaar: 2003
- Typering: B1 Groepswoning voor twee bewoners (B1), twee studio's
C3 Aanleunen bij groepswoning, vier studios en twee appartementen

Een bijzondere huisvestingsvorm in drie omgebouwde eengezinswoningen. Bijzonder door de zelfstandige woonvormen met een min of meer separaat liggende huiskamer.

De huiskamer beschikt over een separaat toilet en een aparte douche ruimte. In de huiskamer is een keukenhoek en een eethoek grenzend aan de achtertuin.

Op de begane grond liggen links en rechts naast de huiskamer een tweetal zelfstandige appartementen met een grote woon- en slaapkamer. Eigen pantry en badruimte behoren hierbij. Op de verdieping van de drie voormalige woningen liggen zes woon/slaapkamers met een eigen douche/toilet ruimte en een eigen pantry. Slechts twee van deze zes woon/slaapkamers hebben een inpandige verbinding met de gezamenlijke huiskamer.

legenda

gemeenschappelijk	
W	wonen
K	koken
D	bad/douche
T	toilet
B	berging
SW	slaapwacht

privé	
W	wonen
K	koken
WS	wonen/slapen
D	bad/douche
T	toilet
B	berging

MCG woningen Zwarteweg

Naam: MCG woningen Zwarteweg

Plaats: Noordwijk, Zwarteweg

Doelgroep: Ernstig Meervoudig Beperkten

Jaar: 2004

Typering: B2 Twee groepswoningen voor 4 + 6 (of 5 + 5, 3 + 3) cliënten, 10 ruime zit/slaapkamers met eigen of gedeeld sanitair

Op het instellingsterrein aan de Zwarteweg zijn een aantal woonvormen in ontwikkeling, uitgaande van eenzelfde concept. Het zijn alle woningen in één laag, waarbij twee woongroepen aan elkaar gekoppeld zijn voor EMB cliënten (B2).

De maat van de sanitaire voorzieningen is daarop afgestemd. Soms een eigen badkamer en soms te delen met twee cliënten.

Hier liggen twee groepen van 4 + 6 (of 4 + 5) cliënten aan elkaar, met onderlinge fysieke verbinding.

Eén woning in de groep van 6 kan zelfstandiger gebruikt worden. Een eigen directe toegang is mogelijk, maar ook de deur naar de gemeenschappelijke woonkamer. Deze woning kan dan een tweede ruimte (wonen) krijgen, waarmee een C3 variant ontstaat.

De zelfstandige studio heeft een oppervlak van 43 m².

In positieve zin valt op dat de verkeersruimten kort in hun lengte en bovendien ruim in de breedte zijn. Voor de zorgverleners is er direct naast de voordeur een kleine eigen ruimte en toilet. Door deze ligging bij de voordeur wordt zo min mogelijk een inbreuk gedaan op de woongroep.

Twee zit/slaapkamers in de ene woongroep en drie in de andere woongroep zijn vanuit de entree te bereiken. Twee c.q. drie kamers zijn alleen via de woonkamer te bereiken en daarmee geschikt voor geborgenheid en aandacht vragende cliënten. De zit/slaapkamers zijn allen zeer ruim (21 m²).

De ruime woonkamer heeft een pui over één van de lange zijden. Daarmee ontstaat een vriendelijke ruimte. De ruimte is voorzien van een keukenwand.

Twee woonkamers grenzen aan elkaar. Hiermee kan de zorgverlening van de ene naar de andere woongroep gaan en assisteren. Tussen de twee woonkamers ligt een ruime bijkeuken. Aan de woonkamerpui grenst de eigen tuin. Hiervan maakt men ook gebruik om de voordeur te kunnen bereiken.

MCG 1+2, Zwarteweg

MCG 3+4, Zwarteweg

legenda

gemeenschappelijk	
W	wonen
K	koken
D	bad/douche
T	toilet
B	berging
SW	slaapwacht

privé	
W	wonen
K	koken
WS	wonen/slapen
D	bad/douche
T	toilet
B	berging

Nieuwstraat

Naam: Nieuwstraat

Plaats: Katwijk, in het dorp

Doelgroep: Hoog niveau cliënten

Jaar: 2004

Typering: B3 Samenwonen van twee groepen van vier cliënten

C2 Aanleunen op afstand van een steunpunt

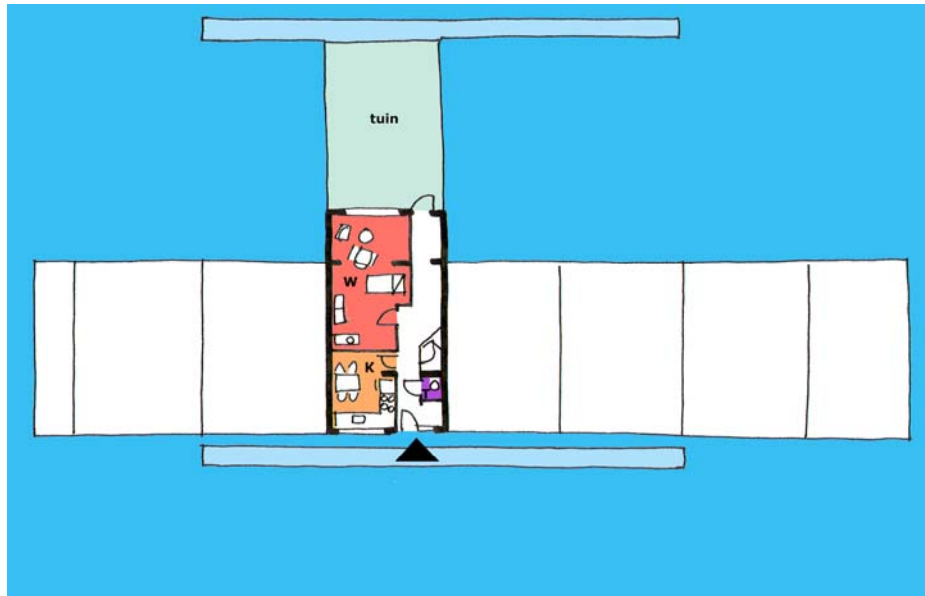
In een tweetal bouwblokken met kleine eengezinswoningen in drie bouwlagen zijn twee woningen omgebouwd voor (elk) 4 cliënten.

De woonvorm is "samenwonen op afstand" (B3 en C2) van een steunpunt. De individuele woonruimte bestaat uit zit/slaapkamers (A1 oplossing).

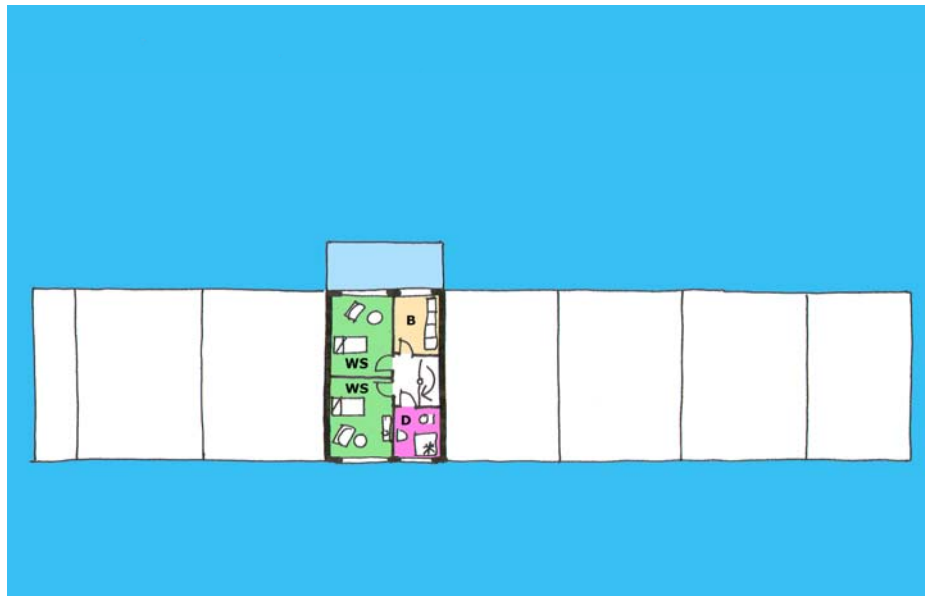
Op de begane grond is de kleine woonkeuken (12m²) te vinden en één zit/slaapkamer. Op de eerste verdieping zijn twee zit/slaapkamers te vinden en de gezamenlijke badkamers. Tenslotte heeft de zolderverdieping ook één zit/slaapkamer.

Opvallend is dat de standaard woning plattegrond van dit huizenblok nauwelijks is aangepast voor de doelgroep. Derhalve goed 'omkeerbaar' benut kan worden. De bestaande (minimale) woningbouwtrappen, met twee draaiingen en een steile opgang, maken deze opzet voor mensen met een lichte beperking bruikbaar.

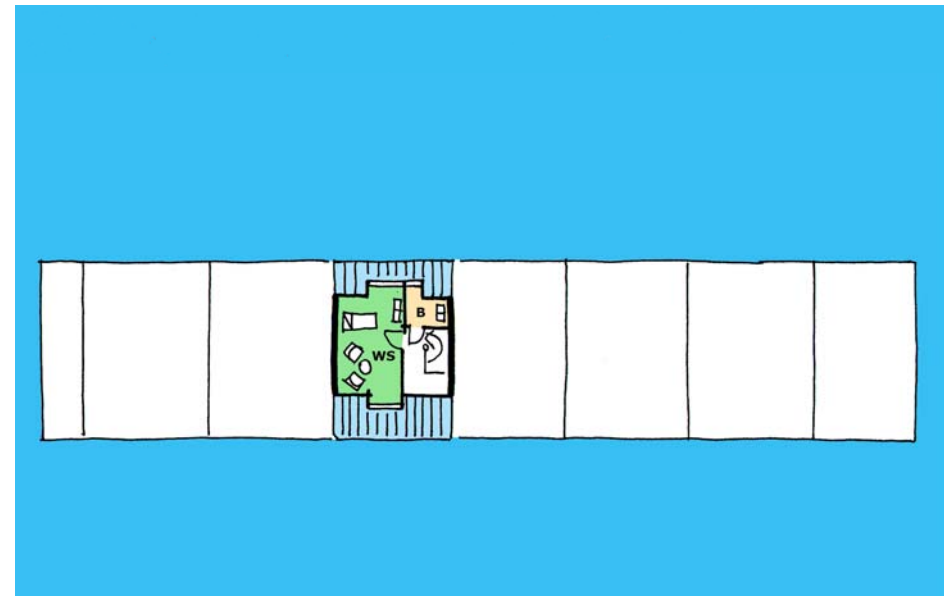
De twee woningen zijn via de achtertuinen eenvoudig bereikbaar voor de zorgverleners (minder dan 50m). De route via de voordeuren en de openbare weg bedraagt circa 100 meter.

Nieuwstraat, begane grond

Nieuwstraat, eerste verdieping

Nieuwstraat, tweede verdieping

Parnassia

Parnassia, begane grond

Naam: Parnassia

Plaats: Katwijk, nieuwbouwwijk de Zanderij

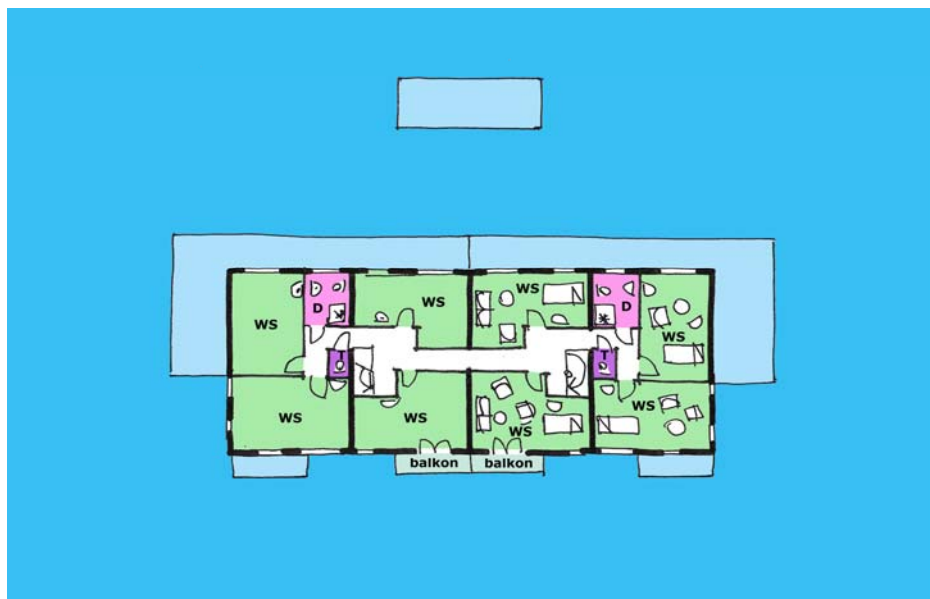
Doelgroep: Een woning voor cliënten van het middenniveau, een woning voor jongeren tot 25 jaar (uiteenlopend van middenniveau tot meervoudig gehandicapt)

Jaar: 2000

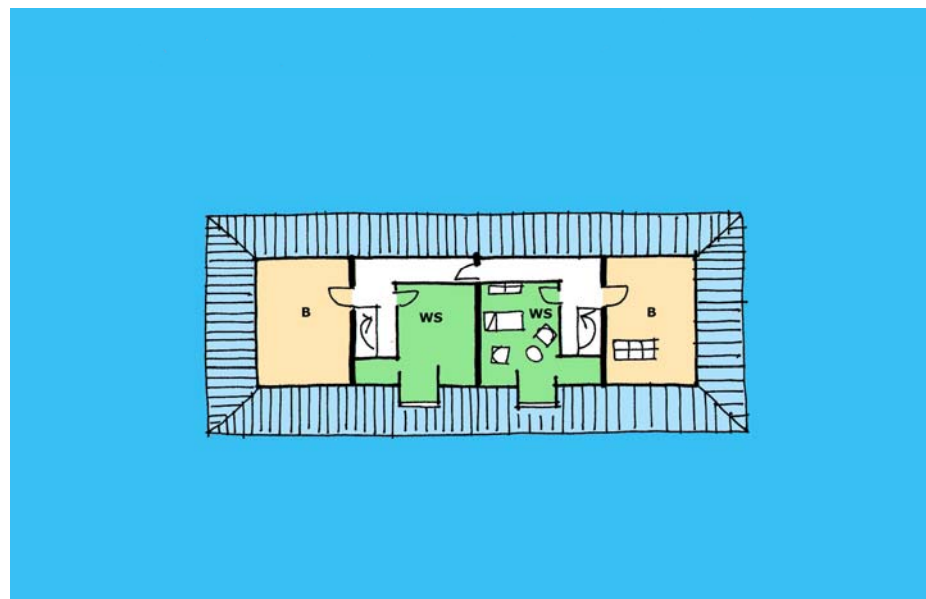
Typering: B2 Twee groepswoningen voor ieder 7 cliënten, zit/slaapkamers, gemeenschappelijke woonkamer

Dit betreft een blok van vier eengezinswoningen die omgebouwd zijn tot twee groepswoningen. De woningen hebben twee bouwlagen en een zolderverdieping.

Op de begane grond ligt de gezamenlijke woonkamer met keuken en eethoek. Deze grenst aan de achtertuin. Hierin is een buitenberging gelegen. Tevens zijn er twee grote woon/slaapkamers op de begane grond, een badkamer en twee bergingen. Op de eerste verdieping zijn vier woon/slaapkamers te vinden met een separate badkamer en een apart toilet. Op de tweede verdieping is de zevende slaapkamer te vinden. Ook is hier een grote bergruimte onder de kap gelegen. Opvallend is dat van de oorspronkelijke twee trappen er één weggelaten is. De kamers zijn allen via de entree te bereiken, zonder langs of door de woonkamer te moeten. Op de tweede verdieping is een doorloop beschikbaar, voornamelijk voor zorgverleners in de nachtsituatie.

Parnassia, eerste verdieping

Parnassia, tweede verdieping

Jac. P. Thijssenlaan

Naam: Jac. P. Thijssenlaan, Lobelialaan

Plaats: Oegstgeest

Doelgroep: Divers, middenniveau en meervoudig gehandicapten

Jaar: 1999

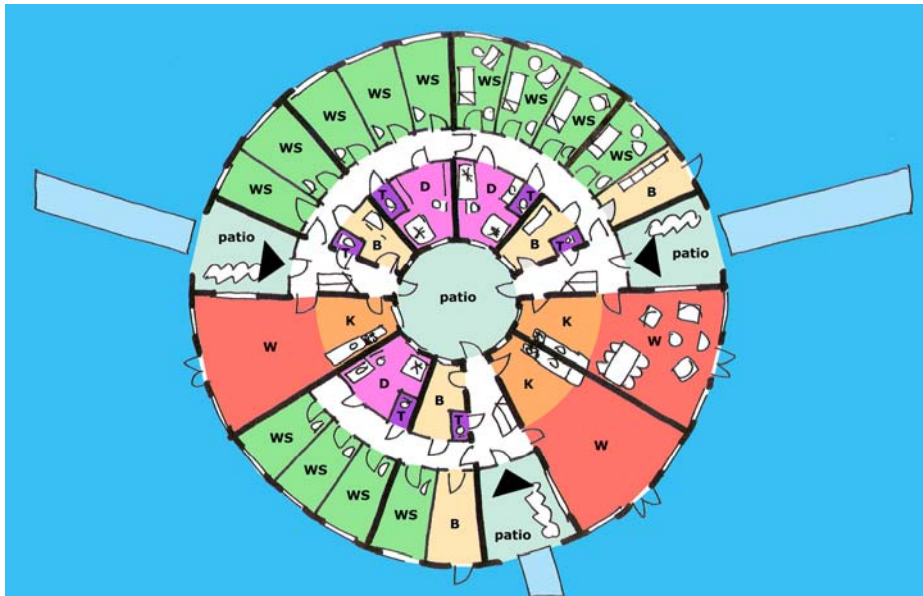
Typering: B2 Drie groepswooningen voor ieder zeven cliënten, zes zit/slaapkamers en 1 studio

Een bijzondere vorm voor een drietal groepswooningen. Per woning zijn 6 slaapkamers en één studio beschikbaar, verdeeld over twee bouwlagen. De drie woningen liggen als drie taartpunten tegen elkaar en vormen daarmee een cirkel met een diameter van 25 meter. In het midden daarvan is een ronde buitenruimte met een diameter van 6 meter opgehouden.

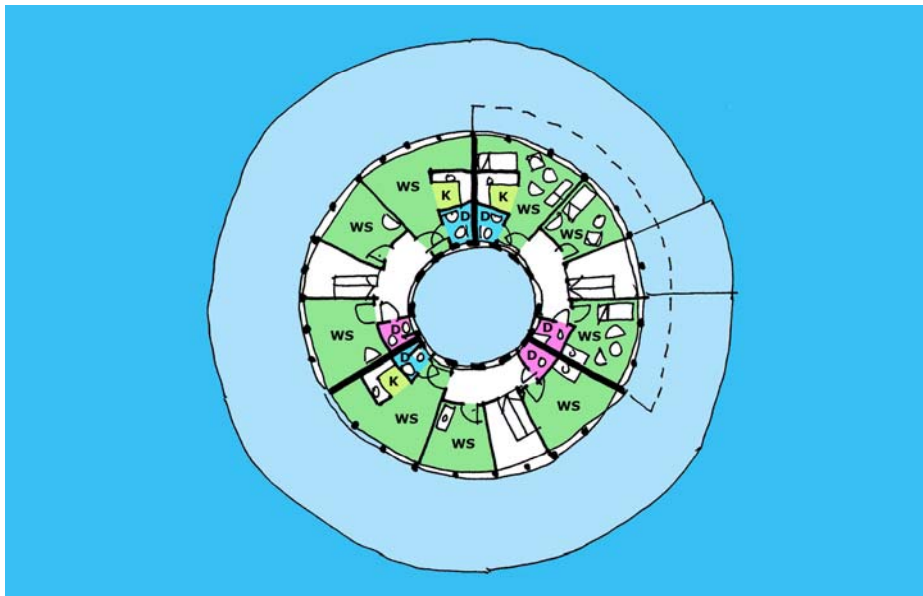
De drie deuren die hierop uitkomen, geven telkens toegang tot de centrale hal met trap, toilet en voordeur. Vóór de voordeur ligt een kleine patio, welke als voortuin functioneert. Vanuit de entree komt men in de woonkamer, naar de vier slaapkamers op de begane grond en de trap naar de overige ruimten op de eerste verdieping. In het slaapkamer gebied, op de begane grond, liggen twee ruime bergingen, een grote badkamer (met toilet, douche, wastafel en bad) en de vier slaapkamers.

Op de verdieping zijn nog twee slaapkamers met aparte badruimte te vinden. Tevens een ruime studio met eigen pantry en een badkamer.

Opvallend is de ruimtelijke entree met inpandige patio, vide, naar de verdieping en de eenvoudige rechte trap. In totaal wonen er 21 cliënten in deze bijzondere bouwvorm. Op zich een groot aantal cliënten in één bouwblok.

Thijssenlaan, begane grond

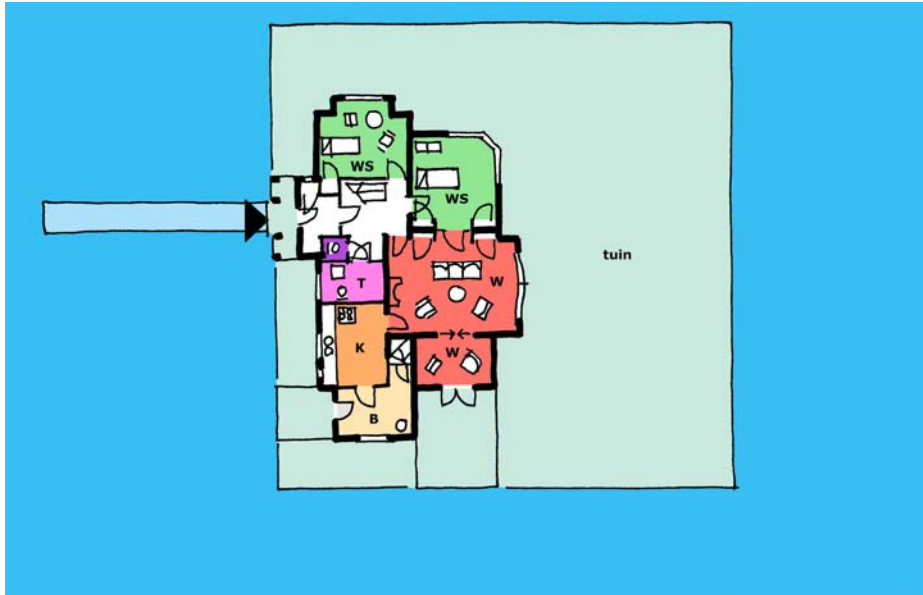
Thijssenlaan, eerste verdieping

legenda

gemeenschappelijk	
W	wonen
K	koken
D	bad/douche
T	toilet
B	berging
SW	slaapwacht

privé	
W	wonen
K	koken
WS	wonen/slapen
D	bad/douche
T	toilet
B	berging

Korte Voorhouterweg, begane grond

Korte Voorhouterweg, eerste verdieping

- Naam: Korte Voorhouterweg
- Plaats: Rijnsburg, in het dorp (oude pastorie)
- Doelgroep: Deeltijdzorg voor cliënten op alle niveau's
- Jaar: Nog niet in gebruik genomen
- Typering: B2 Twee groepswoningen voor ieder vier cliënten

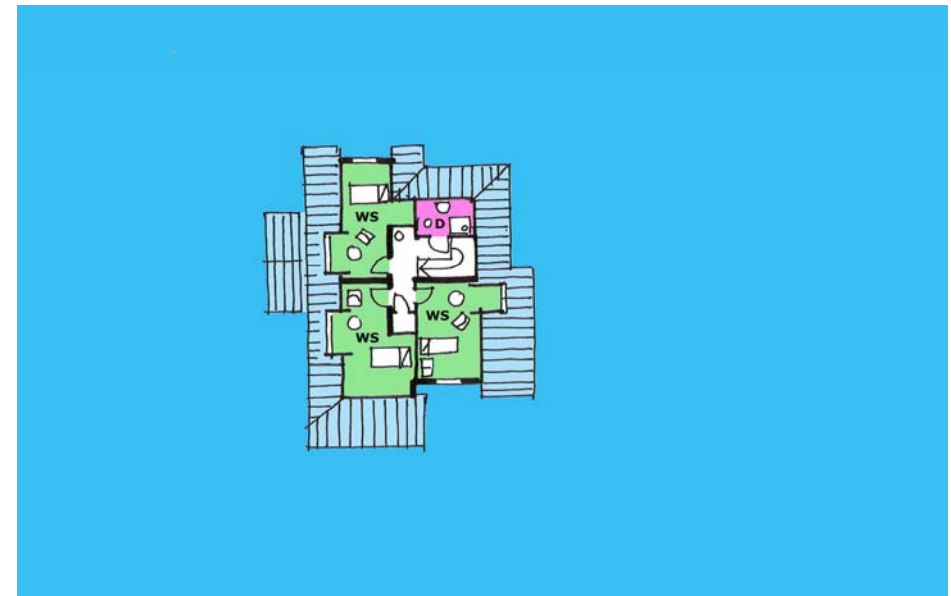
In een zelfstandig woonvolume van drie lagen (een villa) zijn twee woongroepen ondergebracht, voor elk 4 cliënten (B2).

Korte Voorhouterweg

Via één voordeur (met groot afdak ervóór) komt men via een tochtal in de entreehal. Voor de woongroep op de begane grond zijn van hieruit de woonkamer, twee zit/slaapkamers en de algemene badruimte te bereiken. De andere woongroep kan via de trap bereikt worden.

Bij de woonkamer, met open haard, behoort een annex gelegen overdekte serre met buitenterras. Vanuit de woonkamer is de keuken en de bijkeuken te bereiken.

Via een ruime trap in twee rechte delen komt men op de eerste verdieping bij de tweede woonkamer, een drietal zit/slaapkamers de natte cel en de ruimte voor de slaapwacht.

Korte Voorhouterweg, tweede verdieping

De Bogen

De Bogen, Drielanden, begane grond

Doelgroep: Matig verstandelijk beperkten (begane grond), Cliënten met een niet aangeboren hersenletsel (1e verdieping), zelfstandige cliënten (2e verdieping)

Jaar: 2005

Typering: B1 Groepswooning voor zeven cliënten, zit/slaapkamers (bg)

B1 Groepswooning met tien studio's, zelfstandige toegang

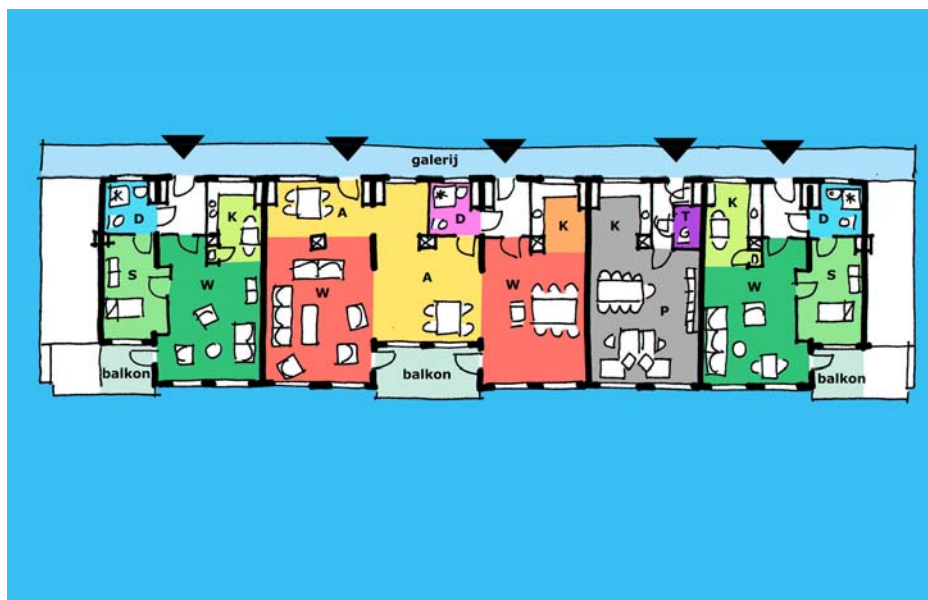
C4 Acht studio's in de nabijheid van een steunpunt (2e verdieping)

In een woonzorgcomplex voor ouderen worden in totaal 25 wooneenheden gerealiseerd voor verstandelijk gehandicapten. Het woonzorgcomplex is gekoppeld aan een basisschool, sporthal, activiteitscentrum, eetcafé (werk!) en dienstencentrum.

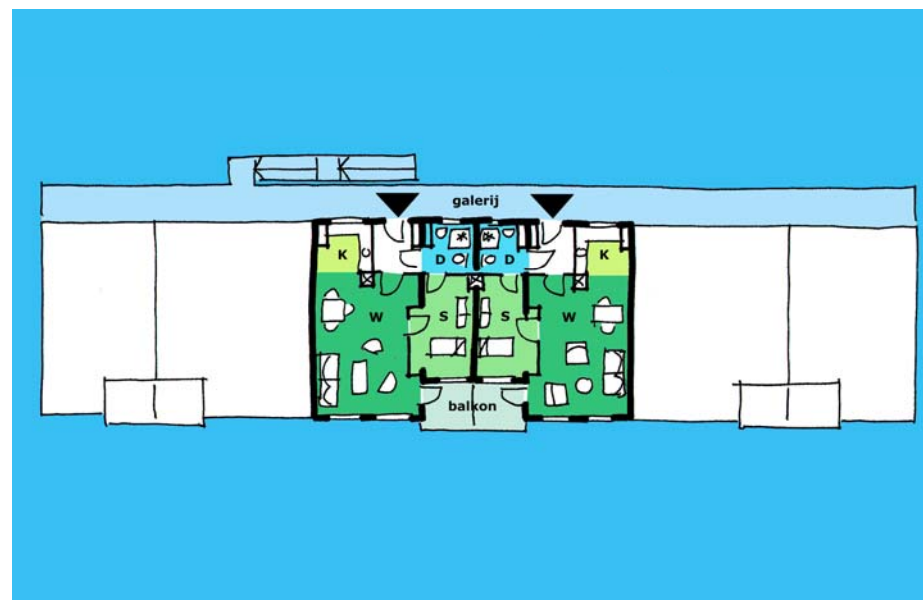
De groepswooning voor mensen met een matige verstandelijke beperking ligt op de begane grond van het complex. De groepswooning is tot stand gekomen door drie woningen samen te voegen. Op de kop ligt de woonkamer. De groepswooning telt zeven zit/slaapkamers en een logeerkamer.

Op de eerste verdieping ligt een cluster van tien min of meer zelfstandige appartementen voor mensen met niet-aangeboren hersenletsel. De appartementen zijn via de galerij te betreden. Centraal ligt een gemeenschappelijke woonkamer.

Op de tweede verdieping liggen acht kleine appartementen met eigen toegang. In tegenstelling tot de groep mensen met een niet-aangeboren hersenletsel, is er bij deze cluster geen gemeenschappelijke zitruimte aanwezig. Elders in het gebouw is een steunpunt: er is een 24-uurs bemande zorgpost die gezamenlijk met de ouderenzorg wordt gebruikt.

De Bogen, Drielanden, eerste verdieping

De Bogen, Drielanden, tweede verdieping

